

การศึกษาสภาพการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการ
ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน

ณิชา วงศ์สุทธี

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การศึกษาสภาพการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการ
ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน

ณิชา วงศ์สุฤทธิ์

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

THE OPERATING CONDITIONS OF EARLY INTERVENTION SERVICES FOR CHILDREN
WITH DISABILITIES IN SPECIAL EDUCATION CENTER THE NETWORK GROUP 8
UPPER NORTHERN PROVINCES AREA

An Independent Study Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education in Educational Administration

May 2025

Copyright by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

การศึกษาสภาพการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการ

ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน

ของ ณิชชา วงศ์สุฤทธิ์

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา วรณศรี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภูมิ สัพโส)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาวัลย์ อุ่นกอง)

..... คณบดีวิทยาลัยการศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.รักชิต สุทธิพงษ์)

- เรื่อง:** การศึกษาสภาพการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน
- ผู้ศึกษาค้นคว้า:** ณิชชา วงศ์สุฤทธิ์
- อาจารย์ที่ปรึกษา:** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ สัพโส
- คำสำคัญ:** การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม, เด็กพิการ, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

บทคัดย่อ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กลุ่มเป้าหมาย คือ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน จำนวน 254 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-Test) ผลการศึกษพบว่า

- 1) สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) ผลการเปรียบเทียบการศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาและประสบการณ์การในการปฏิบัติงาน ไม่มีความแตกต่างกัน

Title: THE OPERATING CONDITIONS OF EARLY INTERVENTION SERVICES FOR CHILDREN WITH DISABILITIES IN SPECIAL EDUCATION CENTER THE NETWORK GROUP 8 UPPER NORTHERN PROVINCES AREA

Author: Nicha Wongsurit

Advisor: Assistant Professor Dr. Natthawut Sabphaso

Keywords: Early intervention services, children with disabilities, special education centers

ABSTRACT

This study aimed to 1) study the operating conditions of the initial assistance service for disabled children in educational institutions in the network group promoting educational efficiency, special education centers, educational area 8, upper northern provinces, and 2) compare the operating conditions of the initial assistance service for disabled children in educational institutions in the network group promoting educational efficiency, special education centers, educational area 8, upper northern provinces, classified by educational qualifications and work experience. The target group was educational personnel in educational institutions in the network group promoting educational efficiency, special education centers, educational area 8, upper northern provinces, under the Office of Special Education Administration. The sample group was determined according to the table of Krejci and Morgan, totaling 254 people. The research instruments were questionnaires. The statistics used in the research were mean, standard deviation, independent t-test, F-test. The results of the study found that 1) Operating conditions of the initial assistance service for disabled children in educational institutions in the network group promoting educational efficiency, special education centers, educational area 8, upper northern provinces the overall picture is at a high level. 2) The results of the comparative study of the operating conditions of the initial assistance service for disabled children of the special education center in the educational institutions in the network group promoting the efficiency of education management, special education center, educational area 8, upper northern provinces, classified by educational qualifications and work experience, were not different.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์ และเอาใจใส่ให้คำปรึกษาเป็นนัยอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ สัพโส ตลอดจน คณาจารย์ทุก ๆ ท่าน พี่ ๆ เจ้าหน้าที่ทุกคน ในวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง รวมทั้งให้คำแนะนำองค์ความรู้แนวทาง ในการศึกษาค้นคว้ามาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ อีกทั้งผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบเครื่องมือ และทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการ ตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลสำคัญแก่ผู้วิจัย จนช่วยให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จไปด้วยดี

ขอขอบคุณท่านผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบนทุกท่านที่ให้คำแนะนำ องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการ และขอขอบพระคุณเป็นพิเศษสำหรับความห่วงใยและกำลังใจจาก ครอบครัว วงศ์สุฤทธิ์ ที่คอยห่วงใย สนับสนุนการศึกษาเพื่อรอความสำเร็จของผู้วิจัยและเป็นแรงใจสำคัญ จนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ณิชา วงศ์สุฤทธิ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานของการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ.....	11
การจัดการศึกษาพิเศษ	19
การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม.....	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
กรอบแนวคิดการวิจัย	60
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	62

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	62
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	66
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามวุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน.....	68
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็ก พิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน.....	69
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือ ระยะ แรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน.....	79
บทที่ 5 บทสรุป.....	82
สรุปผลการศึกษา.....	82
อภิปรายผลการวิจัย.....	84
ข้อเสนอแนะ.....	87
บรรณานุกรม.....	90
ภาคผนวก.....	93
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	94
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	95
ภาคผนวก ค คะแนนแบบวัดดัชนีความสอดคล้อง (IOC).....	100
ภาคผนวก ง ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	105
ประวัติผู้วิจัย.....	106

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงการสังเคราะห์การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI)	46
ตาราง 2 แสดงข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	63
ตาราง 3 แสดงจำนวน และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวุฒิการศึกษา....	68
ตาราง 4 แสดงจำนวน และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	69
ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้ บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวม.....	69
ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้ บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ	71
ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้ บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ	72
ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้ บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน	73
ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้ บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล	74
ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้ บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา	

การศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการ ด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม	75
ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้ บริการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัด การศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 6 การประเมิน ความก้าวหน้า จำแนกรายข้อ	77
ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้ บริการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัด การศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ.....	78
ตาราง 13 แสดงการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับ เด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนก ตามวุฒิทางการศึกษา.....	79
ตาราง 14 แสดงการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับ เด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนก ตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	80

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 แสดงแผนภูมิกระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม	45
ภาพ 2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	61

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้กล่าวว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาดตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560, 6 เมษายน, น. 14) ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้านและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาสต้องให้สิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษโดยเฉพาะ มาตรา 10 วรรคสอง ที่ได้ระบุไว้ว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ที่รัฐต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ และโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ” สำหรับเด็กพิการนอกจากจะจัดการศึกษาที่กำหนดข้างต้นแล้ว รัฐยังต้องจัดการศึกษาให้เด็กกลุ่มนี้ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบ ความพิการ อีกทั้งยังต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้เป็นพิเศษอีกด้วยให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิด หรือตั้งแต่พบความพิการจนตลอดชีวิต เพื่อให้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ให้มีคุณภาพและเสมอภาค โดยทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในทุกระดับ ทุกระบบ และทุกประเภทความพิการเพื่อช่วยเหลือและเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และได้ประกาศนโยบายในปี 2559 ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานจัดบริการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เข้าถึงบริการทางการศึกษา ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการซึ่งจัด

การศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) (สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ, 2560) ทั้งนี้ รูปแบบการเข้ารับการศึกษาคือเด็กสามารถเลือกเข้ารับการได้ตามความเหมาะสมและความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งในส่วนของศูนย์การศึกษาพิเศษนั้น เป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบ หรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการ ตั้งแต่แรกเกิด หรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต และจัดการศึกษาอบรมแก่ผู้ดูแลคนพิการ ครู บุคลากรและชุมชน รวมทั้งการจัดสื่อเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใด ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในประกาศกระทรวง โดยมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ บทบาทที่ 1 จัดและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) และเตรียมความพร้อมของคนพิการ เพื่อเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนเฉพาะความพิการ ศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น บทบาทที่ 2 พัฒนาและฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการบุคลากรที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ บทบาทที่ 3 จัดระบบและส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการ บทบาทที่ 4 จัดระบบบริการช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ ดำเนินการโดยประสานเครือข่ายในการบริการช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ (Transitional Services) บทบาทที่ 5 ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชนด้วยกระบวนการทางการศึกษา บทบาทที่ 6 เป็นศูนย์ข้อมูล รวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ บทบาทที่ 7 จัดระบบสนับสนุนการจัดการเรียนร่วม และประสานงานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในจังหวัด บทบาทที่ 8 ภาระหน้าที่อื่นตามกฎหมายกำหนดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2558, น. 8-9)

ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายใต้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ซึ่งเป็นแหล่งให้บริการการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงต่อกลุ่มเป้าหมายที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา พฤติกรรม การเรียนรู้ หรือพัฒนาการ โดยมีบทบาทในการประเมินความสามารถของเด็ก จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan) ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองและครู ตลอดจนฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กในด้านต่าง ๆ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2560) ความสำคัญของศูนย์การศึกษาพิเศษจึงอยู่ที่การเป็นกลไกสนับสนุนให้เด็กพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้เต็มที่ อีกทั้งยังมีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดระบบการเรียน

รวมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม (กรมส่งเสริมการเรียนรู้, 2565)

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการตั้งแต่แรกเกิด หรือแรกพบความพิการเป็น การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กในระดับปฐมวัยหรือก่อนชั้นประถมศึกษา เนื่องจากเด็กพิการ มีสภาพความบกพร่องที่ไม่พร้อมต่อการเข้าสู่ระบบโรงเรียน ดังนั้น จึงต้องให้การช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มเร็วที่สุดทันทีที่พบความพิการ กระบวนการจัดกิจกรรมการให้ความช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มที่จัดขึ้นในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการ ในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มประสบการณ์ ให้กับเด็ก และส่งเสริมให้เด็กพิการได้มีโอกาสได้แสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้น การให้บริการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่มให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องดำเนินการให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปกครองต้องให้ร่วมมือ โดยมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อช่วยเหลือเด็กพิการให้ได้รับ การฟื้นฟูสมรรถภาพเร็วที่สุดช่วยให้เด็กพิการได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สามารถดำเนินชีวิต ได้อย่างเป็นอิสระและมีความสุขสามารถป้องกันความพิการแทรกซ้อนภายหลัง อีกทั้งเป็นการส่งเสริม ให้เด็กพิการมีความพร้อมเข้าสู่สถานศึกษาได้เร็ว เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ (สำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ, 2560)

จากการศึกษาผลการรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในรอบศตวรรษที่ผ่านมา พบว่า มีจุดสำคัญที่ควรพัฒนาหลายประการในการดำเนินการให้บริการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน ในการให้บริการตามกระบวนการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มที่ยังขาดความทั่วถึงและต่อเนื่อง มีเด็กพิการที่ไม่ได้เข้าสู่ในระบบการให้บริการของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ รวมถึงการส่งต่อเด็กพิการในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ด้านกระบวนการบริหาร ยังขาดการบริหารจัดการระบบที่ดีและครอบคลุม รวมถึงด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า บุคลากรบางส่วนยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การ ดำเนิน การให้บริการตามรูปแบบกระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่ชัดเจน ทำให้มีอุปสรรค ในการดำเนินการ ส่งผลให้การดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษตอบสนองวัตถุประสงค์ ของกระทรวงศึกษาธิการได้อย่างมีข้อจำกัด ทว่ายังคงมีทิศทาง และกรอบการพัฒนาเพราะรัฐบาลได้ กำหนดพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการปฏิบัติหน้าที่อื่นของศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2553 (ประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การปฏิบัติหน้าที่อื่นของศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2553 (2553, 6 สิงหาคม, น. 23) สอดคล้องกับ ชฎาพร ยศกลาง (2565, หน้า 4) กล่าวว่า การดำเนินการให้บริการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการยังพบปัญหาในการดำเนินงาน อีกทั้งบุคลากรในศูนย์การศึกษา

พิเศษมีการสับเปลี่ยนบ่อยครั้ง และยังไม่ได้มีการศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มอย่างชัดเจน

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว การที่จะพัฒนาศักยภาพผู้เรียนที่มีความพิการได้นั้น ต้องอาศัยกระบวนการขั้นตอนของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยต้องมีรูปแบบกระบวนการที่ชัดเจน ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปเป็นข้อมูล และกระบวนการในการพัฒนาการดำเนินงานให้เด็กพิการได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มอย่างถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์การในการปฏิบัติงาน

สมมติฐานของการวิจัย

1. บุคลากรทางการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน แตกต่างกัน
2. บุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน รวมทั้งสิ้น 707 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2566)

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครซี่และมอร์แกน (Kercie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 254 คน แล้วนำมากำหนดสัดส่วนตามขนาดของประชากรในแต่ละสถานศึกษา และทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ทั้งหมด 7 แห่ง โดยทำการศึกษาเอกสารตั้งแต่ปี 2551–2560 ได้แก่ กลุ่มแผนงานและงบประมาณ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, (2551); นระงษ์ ชาวเพ็ชร, (2554); นพดล ธูลีจันทร์, (2559); บุรินทร์ สารีคำ, (2560); ญาณิศา เทียนงูเหลือม, (2560); สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, (2560) และคู่มือการปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, (2561) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ขั้นตอนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ที่มาจากแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยของนักการศึกษาหลายท่านที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และได้นำมาใช้ในการกำหนดกระบวนการของรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ที่มีประสิทธิภาพโดยเลือกค่าความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ซึ่งมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ
- 3.2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ
- 3.3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน
- 3.4 การจัดทำแผนการให้บริการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
- 3.5 การให้บริการด้วยการจัดบริการที่เหมาะสมในการส่งเสริม
- 3.6 การประเมินความก้าวหน้า

3.7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ

4.1 ตัวแปรอิสระ

4.1.1 วุฒิทางการศึกษา

- 1) ระดับปริญญาตรี
- 2) สูงกว่า ระดับปริญญาตรี

4.1.2 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

- 1) น้อยกว่า 5 ปี
- 2) 5-10 ปี
- 3) 10 ปีขึ้นไป

4.2 ตัวแปรตาม คือ สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับ

เด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

5. ขอบเขตด้านพื้นที่

สถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำนวน 8 แห่ง ได้แก่

- 5.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดพะเยา
- 5.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย
- 5.3 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำพูน
- 5.4 ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่
- 5.5 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดน่าน
- 5.6 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง
- 5.7 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 5.8 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดแพร่

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริม

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน
ไว้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หมายถึง ขั้นตอน
ในการให้บริการด้านต่าง ๆ โดยเร็วที่สุดแก่เด็กที่มีความเสี่ยงทุกระดับขั้นที่ตั้งแต่แรกเกิดหรือขั้นที่
ที่พบความพิการ โดยเน้นการร่วมมือกับพ่อแม่และครอบครัว มุ่งพัฒนาเด็กให้ได้รับบริการจาก
นักวิชาชีพที่หลากหลายทั้งด้านการศึกษา ด้านการแพทย์ การบำบัดรักษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับ
การพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนป้องกันความพิการที่จะเกิดขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้
การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การรวบรวมข้อมูลทั่วไปของคนพิการ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน
ที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิการในทุก ๆ ด้าน การใช้เทคนิค วิธีการ กระบวนการต่าง ๆ เช่น การสังเกต
การสัมภาษณ์ การซักประวัติ การทำสังคมมิติ การเยี่ยมบ้าน เพื่อรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็ก
ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มาใช้ประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในการวางแผนการให้
บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

1.2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา หมายถึง การดำเนินการประเมิน
ศักยภาพเด็กพิการรายบุคคล มีการประเมิน ทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูล โดยครูผู้ผ่านการอบรมหลักสูตร
ผู้ดำเนินการคัดกรองของกระทรวงศึกษาธิการหรือนักสหวิชาชีพ เพื่อระบุหรือแยกกลุ่มตามลักษณะ
ความพิการเป็นรายบุคคลของเด็ก โดยใช้แบบประเมินและคัดกรองประเภทความพิการ
ของกระทรวงศึกษาธิการ และแบบประเมินของนักสหวิชาชีพ

1.3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน หมายถึง การใช้เทคนิค วิธีการ กระบวน
การประเมิน ให้ทราบถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อค้นหา
จุดเด่นจุดด้อย โดยเปรียบเทียบกับพัฒนาการตามวัยของเด็กทั่วไป ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการวางแผน
การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ และพัฒนา
การของเด็ก ทั้งทางด้านทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก ทักษะการช่วยเหลือตนเอง
ในชีวิตประจำวัน ทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ทักษะทางสังคม และทักษะทางสติปัญญา
หรือเตรียมความพร้อมทางวิชาการ

1.4 การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็น
ขั้นตอน โดยการประชุมผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง
เพื่อวางแผนการให้บริการ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด
ทางการศึกษา ในการพัฒนาความสามารถของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

1.5 การให้บริการด้านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม หมายถึง วิธีการ เทคนิค กระบวนการ ตามหลักวิชาการที่ ครู นักสหวิชาชีพ นำมาใช้เพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถ และการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้แก่ ทักษะกล้ามเนื้อใหญ่ ทักษะกล้ามเนื้อเล็ก ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ทักษะทางสังคม และทักษะทางสติปัญญาหรือเตรียมความพร้อมทางวิชาการ

1.6 การทบทวนแผนและประเมินความก้าวหน้า หมายถึง การตรวจสอบความก้าวหน้า ด้านพัฒนาการของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยครู นักสหวิชาชีพ และผู้ปกครองเด็ก ร่วมกันประเมินความก้าวหน้าระหว่างกรให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็ก โดยใช้แบบประเมิน ความก้าวหน้า ครู นักสหวิชาชีพ เก็บรวบรวมข้อมูลนำมาสรุปความก้าวหน้าของเด็ก และการใช้ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล รายงานความก้าวหน้าโดยผู้ปกครองเด็กมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลและร่วมตัดสินใจในการทบทวนและปรับแผนให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับ ความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็ก ประเมินเพื่อทบทวนและปรับแผนอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง หรือทุก 6 เดือน

1.7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ หมายถึง กระบวนการกำกับ ควบคุมการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยคณะกรรมการนิเทศติดตาม ประเมินผล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ ครู และนักสหวิชาชีพ ดำเนินการนิเทศติดตาม ประเมินผล เพื่อให้ความช่วยเหลือ แนะนำในการจัดประสบการณ์และ บริการแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาความสามารถ ตรวจสอบ การจัดบริการให้เป็นไปตามระยะเวลาและเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การจัดโปรแกรม การได้รับและ ใช้สื่อสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

2. สถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษา พิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 8 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน

3. บุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา ข้าราชการครู พนักงานราชการ ครูอัตราจ้าง และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้ข้อมูลปัจจุบันเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เพื่อใช้ในการวางแผนการให้บริการอย่างถูกต้องเหมาะสม นำไปกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การประสานความร่วมมือ และการส่งต่อคนพิการให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลในการดำเนินงานด้านการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กพิการ ในศูนย์การศึกษาพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานของการวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ

1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

1.2 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่ปรับปรุงแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

1.3 แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564)

2. การจัดการศึกษาพิเศษ

2.1 ความหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ

2.2 ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.3 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ

2.4 บทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ

3. การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

3.1 แนวคิดและทฤษฎีในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

3.2 ความหมายของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

3.3 ความสำคัญของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

3.4 การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

3.5 แนวทางการจัดกิจกรรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายแม่บทที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวนโยบาย และกรอบการดำเนินงานด้านการให้บริการทางการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ กฎหมายฉบับนี้ได้แสดงเจตนารมณ์ที่ชัดเจนของรัฐในการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคและเท่าเทียมสำหรับทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มผู้เรียนที่มีข้อจำกัดด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งถือเป็นการขับเคลื่อนหลักสิทธิมนุษยชนในบริบทของระบบการศึกษาไทย ดังนี้

มาตรา 10 การจัดการต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และได้กำหนดนโยบายจากมาตรา 10 ดังนี้ 1) ให้คนพิการทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี 2) ให้จัดการศึกษาให้เป็นพิเศษ 3) ให้จัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการและครอบครัว และ 4) ให้ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

มาตรา 15 ได้ระบุรูปแบบของการให้บริการทางการศึกษาไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเปิดโอกาสให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ซึ่งส่งเสริมการจัดการศึกษาในลักษณะที่ยืดหยุ่น โดยเฉพาะสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่อาจไม่สามารถเรียนรู้ตามระบบปกติได้อย่างเต็มที่

มาตรา 24 ได้เน้นย้ำถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัด และความสามารถเฉพาะตัวของผู้เรียน 2) การฝึกฝนกระบวนการคิด การวิเคราะห์สถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตจริง

3) การจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้และเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง รวมทั้งยังเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 4) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ผสมผสานสาระความรู้จากหลากหลายสาขาอย่างมีสัดส่วนและสมดุล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง พร้อมทั้งส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในเวลาเดียวกัน และ 5) การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสม รวมถึงการใช้สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการค้นคว้าสำหรับบุคคล ตามมาตร 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ และจากนโยบายมาตรา 24 และมาตรา 28 ได้กำหนด ดังนี้ 1) ให้มีหลักสูตรเฉพาะสำหรับคนพิการระดับมาก 2) ให้เพิ่มเนื้อหาสาระทั่วไปให้สอดคล้องกับคนพิการแต่ละประเภท 3) ให้ปรับเนื้อหาสาระทั่วไปให้สอดคล้องกับคนพิการแต่ละประเภท 4) ให้ใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในการบริหารจัดการเรียนร่วม ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 คือ S-Students (นักเรียน) ด้านที่ 2 คือ E-Environment (สภาพแวดล้อม) ด้านที่ 3 คือ A-Activities (กิจกรรมการเรียนการสอน) และด้านที่ 4 คือ T-Tools (เครื่องมือ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก)

มาตราที่ 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงทั้งปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย เว้นแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา ในกรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาใดไม่อาจบริหารและจัดการได้ตามวรรคหนึ่ง กระทรวงอาจจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้ เพื่อส่งเสริมการบริหารและการจัดการของเขตพื้นที่การศึกษาก็ได้ ในส่วนของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ เป็นต้น จากนโยบายมาตราที่ 37 (1) ได้กำหนดให้ 1) ให้โรงเรียนและศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (สศศ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) 2) เมื่อเขตพื้นที่การศึกษาใดมีความพร้อมให้สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษให้การสนับสนุนให้เขตพื้นที่การศึกษานั้นจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลพิการ

มาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาให้มีระบบและกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในบทบาทสำคัญของบุคลากรเหล่านี้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติอย่างต่อเนื่อง จากนโยบายมาตรา 52 ได้กำหนด ดังนี้

1. ให้สถาบันราชภัฏ ดำเนินการปรับเปลี่ยนการผลิตครูการศึกษาพิเศษจากระดับปริญญาตรีเป็นระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตและระดับปริญญาโท
2. สนับสนุนให้สถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ผลิตครูและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่สามารถให้บริการด้านการศึกษาแก่คนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ให้ใช้เงินกองทุนการศึกษาเพื่อคนพิการสนับสนุนการพัฒนาครูและผู้บริหารอย่างเป็นระบบ

มาตรา 60 ได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาโดยถือว่าเป็นภารกิจที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแก่กลุ่มตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงและจากนโยบาย จาก มาตรา 60 (3) ได้กำหนดให้

- 3.1 ให้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 (19 สิงหาคม 2545) โดย 3 วิธี คือ 1) ขอยืมตามรายการในบัญชี ก 2) ขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อตามรายการในบัญชี ก และ 3) ขอรืบทามรายการในบัญชี ข และ ค

- 3.2 ให้สถานศึกษาจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับคนพิการที่ได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษ รวมทั้งนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา

- 3.3 ให้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2545 โดย 1) ให้จัดสรรงบประมาณในแต่ละปี เป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการตามกฎหมายกระทรวง 2) ให้จัดสรรงบประมาณในอัตราที่มากกว่าแต่ไม่เกิน 5 เท่าของเงินอุดหนุน ด้านสื่อและวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่แก่นักเรียนทั่วไปต่อคน 3) ให้จัดตั้ง

กองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการโยใช้เงินของสำนักงานสลากกินแบ่ง จำนวน 200 ล้านบาท สนับสนุนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และ 4) จัดหลักสูตรอบรมผู้ที่ให้บริการแก่คนพิการตามรหัสในรายการบัญชี ค ของกฎกระทรวง โดยใช้เงินสนับสนุนจากกองทุนการศึกษาเพื่อคนพิการ

2. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่ปรับปรุงแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการ, 2551 ได้กำหนด การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายของคนพิการ ว่าเป็นบุคคลที่มีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการมีส่วนร่วมทางสังคม อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคที่ต้องการความช่วยเหลือเฉพาะด้านการศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และเข้าร่วมในสังคมได้ เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป โดยหมวดที่ 1 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของคนพิการ โดยเฉพาะ มาตรา 5 ได้ระบุสิทธิพื้นฐาน 3 ประการที่รัฐต้องจัดให้แก่คนพิการ ได้แก่

1. สิทธิในการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการต่อเนื่องตลอดชีวิต
2. สิทธิในการเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบ และรูปแบบการศึกษาที่สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และความจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล
3. สิทธิในการได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐาน มีระบบประกันคุณภาพ และมีการปรับเนื้อหาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของความพิการ มาตรา 8 ให้สถานศึกษาในทุกสังกัด จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนดังกล่าวให้สอดคล้องกับความจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการ และมีการปรับปรุงอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง การดำเนินการในลักษณะนี้ถือเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล นอกจากนี้ กฎหมายยังส่งเสริมการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายทางรูปแบบ ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย รวมถึงจัดการศึกษาแบบเรียนรวม การเรียนเฉพาะความพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาทักษะชีวิตและวิชาชีพ ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต หรือการบริการอื่นใด ให้สถานศึกษาในทุกสังกัด จัดสภาพแวดล้อม จัดระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ ให้สถานศึกษาสำหรับระดับอุดมศึกษา กฎหมายได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งรับนักศึกษาพิการในสัดส่วนที่เหมาะสม พร้อมทั้งจัดให้มีการสนับสนุนทางด้าน สื่อ,

เทคโนโลยี, และบริการต่าง ๆ ตามความจำเป็น เพื่อให้การศึกษาของนักศึกษาพิการมีความเสมอภาค และสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นได้อย่างเหมาะสม หากสถานศึกษาใดปฏิเสธการรับนักศึกษาพิการจะถือเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งขัดต่อหลักการความเสมอภาคและสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย ดังนั้น กฎหมายไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้กับนักศึกษาพิการ แต่ยังเน้นถึง บทบาทของผู้ดูแลคนพิการ, ชุมชน, และ นักวิชาชีพ ที่ต้องร่วมมือกันในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยการร่วมมือในลักษณะนี้จะช่วยให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับ ความต้องการจำเป็นเฉพาะ ของคนพิการ เพื่อให้พวกเขาสามารถพัฒนาศักยภาพและได้รับการให้บริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพในระดับเดียวกับนักศึกษาทั่วไป

กล่าวโดยสรุป พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2556 เป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่วางกรอบนโยบายเชิงรุกในการสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความพิการ โดยครอบคลุมทั้งด้านสิทธิ การบริการทางการศึกษา และระบบสนับสนุนที่จำเป็น ซึ่งสะท้อนถึงเจตนารมณ์ของรัฐบาลไทยในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อความเสมอภาค และการดำรงชีวิตของคนพิการในสังคมอย่างมีคุณค่าและยั่งยืน

3. แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564)

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2556 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ประกอบกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555 – 2559) ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้สิ้นสุดในปีงบประมาณปี 2559 กระทรวงศึกษาธิการจึงจัดทำแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564) เพื่อเป็นแผนแม่บทที่จัดทำขึ้นโดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และทิศทางการพัฒนาของประเทศ โดยมุ่งหวังให้คนพิการได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม มีคุณภาพ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคม

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ด้านปริมาณจำนวนคนพิการได้รับการศึกษาในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา ส่งผลให้คนพิการมีงานทำเพิ่มมากขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ องค์กรเอกชนด้านคนพิการและเครือข่ายมีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนพิการ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทางกายภาพของนักเรียน นิสิต นักศึกษา มีการพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้สะท้อนถึง

ความสำคัญของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยเฉพาะในระดับการศึกษาที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมและการประสานงานในการส่งต่อบริการ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการพัฒนาแนวทางการทำงานที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนรายบุคคล รวมทั้งในด้านระบบการจัดบริการสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความครอบคลุม โดยเฉพาะการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาผ่านระบบป้องกันการศึกษาด้านการบริหารจัดการมีการดำเนินงานจัดระบบที่สำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ ระบบการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ระบบการพัฒนาสถานศึกษาที่รองรับการเรียนรู้รวม การจัดวางระบบและเครือข่ายกระจายสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงการให้บริการต่างๆ ทางการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กพิการในระบบการศึกษา ร่วม และระบบการจัดทำ และพัฒนาหลักสูตรอบรมระยะสั้นตามประเภทความพิการ

ในด้านคุณภาพนั้น คนพิการได้รับการคัดกรอง การฟื้นฟูสมรรถภาพ และได้รับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มผ่านหน่วยงานต่าง ๆ มีการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ทั้งในระบบ นอกระบบตามอัธยาศัย และการศึกษาทางเลือก โดยเฉพาะศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในรูปแบบการเรียนรู้รวม กระจายให้ทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อรองรับคนพิการทุกคน ให้ได้รับสิทธิ ได้รับโอกาสอย่างเสมอภาคกัน และได้มีโอกาสเรียนรวมกับเด็กปกติทั่วไปในโรงเรียนใกล้บ้าน มีการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ มีการส่งเสริมการจัดการศึกษาและมีสถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงานตามกฎหมายทวีภาคี โดยคนพิการจะมีรายได้ตลอดเวลาที่เขาทำงาน ในสถานประกอบการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้สำหรับคนพิการให้มีสภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียมและเสมอภาค สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์บริการนักศึกษา สนับสนุนการเรียนการสอน บริการสื่อ เทคโนโลยี พัฒนาผลิตสื่อให้กับครูผู้สอน คนพิการสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการได้ โดยการพัฒนากลไกการประสานงานเครือข่ายในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

ด้านประสิทธิภาพ หน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการสามารถส่งเสริม และกำกับดูแล การศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท สามารถกำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุน ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการกีฬา เพื่อการศึกษาติดตาม ตรวจสอบและประเมินการจัดการศึกษา เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สามารถประกอบอาชีพและอยู่ในสังคม

ได้อย่างปกติสุข รวมทั้งการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทุกประเภทนั้นมีความครอบคลุมจำนวนคนพิการทั้ง 9 ประเภท ความพิการตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งความท้าทายและแนวโน้มสถานการณ์ในอนาคต ภายใต้อนุสัญญาสากลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี และสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค โลกที่มีผลกระทบที่เป็นความท้าทาย มีเป้าหมายความสำเร็จ ดังนี้

1. เน้นการขยายโอกาส การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากการจัดการศึกษาและบริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างทั่วถึง
2. มีระบบการวินิจฉัย คัดกรองคนพิการและรูปแบบการจัดกลุ่มประเภทคนพิการ และมีกระบวนการติดตามการช่วยเหลือคนพิการ
3. สร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการให้แก่หน่วยงานที่จัดการศึกษา สำหรับคนพิการทุกประเภทอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
4. สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรภาคเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ จัดบริการทางการศึกษาให้สำหรับคนพิการอย่างมีมาตรฐานและสนับสนุนให้องค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการในทุกมิติของการพัฒนา
5. ส่งเสริมให้มิงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านคนพิการ
6. พัฒนาคุณภาพของกระบวนการจัดหลักสูตรการศึกษาสำหรับคนพิการ เพื่อลดข้อจำกัดของคนพิการที่มีความแตกต่างกันในแต่ละประเภท
7. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสำหรับคนพิการ
8. ส่งเสริม สนับสนุนให้คนพิการมีงานทำเพื่อสามารถช่วยเหลือตนเองได้
9. สนับสนุนสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดสภาพแวดล้อมต่อการจัดการเรียนการสอนสำหรับคนพิการ
- 10) ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษา คนพิการ ครอบครัว ชุมชน และองค์กร ด้านคนพิการ ร่วมกันพัฒนาสร้างองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

การจัดทำแผนแม่บทด้านการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทยได้อาศัยแนวคิดจากทฤษฎีเชิงระบบ โดยวางโครงสร้างในการออกแบบและพัฒนากิจการดำเนินงานในระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเน้นการมององค์รวมของระบบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดการศึกษา ทั้งในเชิงโครงสร้าง ปฏิสัมพันธ์ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัต ซึ่งสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้หลักการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดเป้าหมายในระยะยาว

วางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ รวมถึงการประเมินผลลัพธ์ตามพันธกิจของแผนแม่บท เพื่อให้แผนแม่บทสามารถขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงได้กำหนดพันธกิจ (Mission) ไว้ 4 ด้าน ได้แก่

พันธกิจ (Mission)

พันธกิจที่ 1 การส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเสมอภาค

พันธกิจที่ 2 การพัฒนาคุณภาพและยกระดับมาตรฐานการศึกษาทุกระดับให้มีความสอดคล้องกับบริบทของคณพิการ

พันธกิจที่ 3 การพัฒนาและปรับปรุงระบบบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลให้มีมาตรฐานและยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน

พันธกิจที่ 4 การเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับคณพิการในทุกมิติอย่างเป็นระบบ

เป้าประสงค์ (Goal)

มุ่งเน้นให้คณพิการมีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล ส่งเสริมให้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้ด้วยตนเองอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เป้าประสงค์ดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ใน 4 ประเด็นหลัก รวม 8 ยุทธศาสตร์ย่อย ได้แก่:

1. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านสิทธิและโอกาสการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาพิเศษ ทุกระดับ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารรองรับการจัดการศึกษาระบบดิจิทัล

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริม สนับสนุน การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ที่มุ่งยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับคณพิการ

3. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 5 เร่งผลิต พัฒนา และจัดระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ

4. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษาสำหรับคณพิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศ

ยุทธศาสตร์ที่ 7 พัฒนาระบบงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 8 พัฒนาระบบบริหารจัดการแบบองค์รวมเชิงบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้าสามารถ สรุปได้ว่า แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) เป็นแผนแม่บทที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา คนพิการ ครอบครัว องค์กร และชุมชนทุกภาคส่วนให้ร่วมกันพัฒนาสร้างองค์ความรู้ในการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องอย่างมีคุณภาพ สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม เสมอภาค สอดคล้องกับสภาพความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล

การจัดการศึกษาพิเศษ

1. ความหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ

การจัดการศึกษาพิเศษนั้น มีความหมายที่แตกต่างไปจากการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปกติ ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, น. 10) ได้อธิบายว่า การศึกษาพิเศษ เป็นการให้บริการทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นเฉพาะของผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างจากนักเรียนทั่วไป ทั้งในด้านพัฒนาการทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และพฤติกรรม กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาประเภทนี้ ได้แก่ เด็กที่มีภาวะปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน และการเคลื่อนไหว รวมถึงเด็กที่มีปัญหาด้านสุขภาพ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เด็กพิการซ้อน ตลอดจนเด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานทั่วไป ซึ่งแม้จะไม่มี ความบกพร่อง แต่ก็อาจไม่สามารถได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนร่วมกับเด็กทั่วไป เนื่องจากความต้องการในการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เด็กกลุ่มนี้จึงควรได้รับการจัดการเรียนการสอนที่ปรับให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ และเปิดโอกาสให้พัฒนาเต็มศักยภาพของตนเอง ดังนั้น การศึกษาพิเศษจึงแตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับเด็กปกติ ในด้านวิธีการสอน ขบวนการเนื้อหาวิชา หลักสูตร เครื่องมือ และอุปกรณ์การสอนที่จำเป็น การศึกษาพิเศษควรจัดให้สนองความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล เด็กพิเศษมีความแตกต่างกันมาก

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้าสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อรองรับความต้องการเฉพาะของผู้เรียนที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ตามรูปแบบการศึกษาทั่วไป โดยต้องมีการปรับรูปแบบ วิธีการเรียนการสอน หลักสูตร สื่อ และอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค และสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

2. ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 (2552, 8 มิถุนายน) ได้แบ่งประเภทของคณพิการทางการศึกษา ออกเป็น 9 ประเภท ดังนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ
5. บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
7. บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์
8. บุคคลออทิสติก
9. บุคคลพิการซ้อน

วินัดดา ปิยะศิลป์ (2558, น. 5) ได้แบ่งประเภทของความพิการออกเป็น 7 ประเภท

ดังนี้

1. ความพิการทางการเห็น
2. ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย
3. ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือทางร่างกาย
4. ความพิการทางจิตใจ หรือพฤติกรรม
5. ความพิการทางสติปัญญา
6. ความพิการทางการเรียนรู้
7. ความพิการออทิสติก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สามารถแบ่งได้เป็น 9 ประเภท ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม และอารมณ์ บุคคลออทิสติก และบุคคลพิการซ้อน

3. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555, น. 10) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษคือการรับรองโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กพิเศษ

โดยมุ่งเน้นให้เด็กพิเศษได้พัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ เช่น ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เป็นภาระต่อผู้อื่น

ผดุง อารยะวิญญู (2550, น. 17) ได้กล่าวเกี่ยวกับปรัชญาทางการศึกษาพิเศษว่า เด็กพิเศษควรมีสติธิได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติ เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่เด็กปกติแล้วก็ควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิเศษด้วย การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษจะต้องมีความเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็กเหล่านี้ จึงจะสามารถทำให้พวกเขาได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาพิเศษจึงควรตั้งอยู่บนพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
2. เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานที่ต่างกันและต้องได้รับการให้บริการทางการศึกษาที่ช่วยให้สามารถปรับตัวและตามทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้
3. เด็กแต่ละคนมีความสามารถที่ต่างกัน และการศึกษาจะช่วยเปิดเผยและพัฒนาความสามารถเหล่านั้น
4. ในสังคมมนุษย์มีทั้งคนปกติและคนพิการ การศึกษาไม่ควรแยกเด็กพิเศษออกจากสังคมปกติ ดังนั้น จึงควรมีการเรียนรู้ร่วมกับเด็กปกติเท่าที่จะทำได้
5. เด็กพิเศษมีความต้องการและความสามารถทางการศึกษาที่แตกต่างจากเด็กปกติ แม้ว่าความต้องการพื้นฐานจะเหมือนกัน การให้บริการทางการศึกษาจึงต้องมีกระบวนการที่เหมาะสมและแตกต่างจากการศึกษาของเด็กปกติ เพื่อให้เด็กพิเศษสามารถเรียนรู้ได้เต็มที่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, น. 10) ได้กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ คือ การสงเคราะห์ความผิดปกติด้วยการฝึกหัดรักษาเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาสมรรถภาพของเด็กที่มีความบกพร่องไปจากปกติ ให้มีสมรรถภาพที่เข้มแข็งขึ้น หน้าที่ของการศึกษาพิเศษ คือ การสอนให้เด็กได้ใช้เครื่องมือช่วยอวัยวะหรือส่วนที่บกพร่องให้เกิดผลมากที่สุด และทำให้เด็กสามารถสร้างความรู้สึกรักที่เข้มแข็งเพื่อชดเชยสิ่งที่บกพร่องในตัวเอง

นอกจากนี้ กรมการศึกษาพิเศษ (2557) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ ได้แก่

1. การพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้: เพื่อให้เด็กพิเศษมีทักษะทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. การพัฒนาทักษะทางสังคม: เพื่อให้เด็กพิเศษสามารถเข้าใจและปฏิบัติตัวในสังคมได้อย่างเหมาะสมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

3. การพัฒนาทักษะทางอารมณ์: เพื่อช่วยให้เด็กพิเศษสามารถจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้ดี

4. การพัฒนาทักษะการดำรงชีวิต: เพื่อให้เด็กพิเศษสามารถดูแลตัวเองและทำกิจวัตรประจำวันได้อย่างอิสระ

5. การเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง: เพื่อให้เด็กพิเศษรู้สึกมั่นใจและสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายต่าง ๆ ในชีวิต

6. การเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต: เพื่อให้เด็กพิเศษมีทักษะและความรู้ที่เพียงพอในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคมในอนาคต

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาพิเศษ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการให้เด็กพิเศษได้มีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาในทุกด้าน พร้อมทั้งได้รับการศึกษาที่เหมาะสมและเป็นธรรมตามศักยภาพของแต่ละคน เพื่อให้พวกเขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น และมีความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมในอนาคต

4. บทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษและเรียนร่วม สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2567) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด และเขตการศึกษาไว้ 5 ประการหลัก ซึ่งเน้นการสนับสนุนและพัฒนการให้บริการทางการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ ดังนี้

1. ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาเรียนรวมในสถานศึกษาทุกสังกัด
2. ส่งเสริม สนับสนุน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นในทางการศึกษา
3. ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนา ฝึกอบรม ครูและบุคลากรในสถานศึกษาในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
4. ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือในการนิเทศ ติดตาม พัฒนาการจัดการเรียนรวมของสถานศึกษาทุกสังกัด

5. รายงานความก้าวหน้าการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานการจัดการศึกษาเรียนรวมของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพครูและคุณภาพนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2561) ได้ขยายความเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งมีจำนวน 8 ด้านหลักที่สำคัญ และเป็นปัจจัยสำคัญในการตอบสนองเจตนารมณ์ของกฎหมายการให้บริการทางการศึกษาพิเศษ ดังนี้

บทบาทที่ 1 จัดและส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) และเตรียมความพร้อมของคนพิการ เพื่อเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนเฉพาะความพิการ ศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทบาทที่ 2 พัฒนา และฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ บุคลากรที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

บทบาทที่ 3 จัดระบบและส่งเสริม สนับสนุนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการ

บทบาทที่ 4 จัดระบบบริการช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ (Transitional Services)

บทบาทที่ 5 ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชนด้วยกระบวนการทางการศึกษา

บทบาทที่ 6 เป็นศูนย์ข้อมูล รวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ

บทบาทที่ 7 จัดระบบสนับสนุนการจัดการเรียนร่วม และประสานงานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในจังหวัด

บทบาทที่ 8 ภาระหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

จากบทบาทที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนร่วมในสถานศึกษาต่างๆ การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล การพัฒนาครูและบุคลากรในสถาบันการศึกษา รวมทั้งการให้บริการช่วยเหลือทางการศึกษาที่ครอบคลุม ทั้งในระยะเริ่มต้นและช่วงเปลี่ยนผ่านของคนพิการ โดยเน้นการจัดระบบบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ฟื้นฟูสมรรถภาพ และการเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาระยะยาวในอนาคต ทั้งนี้ ศูนย์การศึกษาพิเศษยังทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลและประสานงานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับจังหวัดเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของทั้งครูและนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

1. แนวคิดและทฤษฎีในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, น. 4 อ้างถึงใน พวงมณี ชัยเสรี, 2557) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีความพยายามที่จะช่วยเหลือเด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่องในวัยทารกและวัยเด็กเล็กนับตั้งแต่แรกเกิดถึงประมาณ 5 ปี โดยจัด

โปรแกรมที่เหมาะสมให้ทันทีที่เด็กได้รับหรือวินิจฉัยหรือส่งต่อมา ทำให้เกิดการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มขึ้น โดยจัดเป็นโปรแกรมให้พ่อกับแม่นำไปใช้กับลูกที่บ้าน ถือว่าการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นยุทธศาสตร์ขั้นแรกที่จะช่วยเด็กและครอบครัว โดยเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการช่วยเหลือทางการศึกษาที่ต่อเนื่องแก่เด็กที่มีความเสี่ยงสูงและมีพัฒนาการล่าช้า อันเนื่องมาจากความบกพร่องหรือความด้อยโอกาสทางสังคม เป็นการช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ โดยมีเป้าหมายให้เด็กได้เรียนรู้และมีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างอิสระในสภาพคนปกติได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2552, น. 3-4) ได้กล่าวว่า แนวคิดทฤษฎีในการจัดให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) ได้เสนอกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) โดยเน้นการประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาเด็กโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงในช่วงปฐมวัย แนวคิดที่ประมวลไว้มีทั้งสิ้น 6 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 แนวคิดตามพัฒนาการเด็กโดยทั่วไป ซึ่งถือเป็นแนวทางหลักในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยอาศัยลำดับขั้นของการพัฒนาเป็นแนวทางในการประเมินและวางแผนการเรียนรู้ แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget) ที่เชื่อว่า เด็กเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ในแต่ละช่วงวัยจะส่งผลต่อโครงสร้างความคิด การนำแนวคิดนี้ไปใช้ในโปรแกรม Early Intervention ช่วยให้สามารถติดตามพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการวางรากฐานทักษะพื้นฐานตามลำดับขั้นพัฒนา แม้จะพบว่าแนวคิดนี้ถูกใช้เพียงร้อยละ 15 ของโปรแกรมทั้งหมด แต่ก็มีบทบาทสำคัญในการเข้าใจธรรมชาติของการเรียนรู้ในช่วงวัยต้น

ประการที่ 2 แนวคิดด้านพฤติกรรมมนุษย์ แนวคิดนี้เน้นการเรียนรู้ผ่านการปรับพฤติกรรม โดยมุ่งให้เด็กสามารถฝึกทักษะที่จำเป็นผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีขั้นตอน อาทิ การสาธิต การให้เด็กทดลองปฏิบัติตาม การใช้แรงเสริม และการกระตุ้นเตือน แนวคิดนี้มุ่งสร้างพฤติกรรมใหม่และลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งพบว่าแนวทางนี้ถูกนำมาใช้ในสัดส่วนประมาณร้อยละ 6 ของกระบวนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

ประการที่ 3 แนวคิดทฤษฎีการบูรณาการทฤษฎีต่างๆ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานแนวคิดจากหลายทฤษฎีเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดพัฒนาการ แนวคิดพฤติกรรม หรือทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แนวคิดนี้เน้นการออกแบบโปรแกรมที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน โดยเฉพาะในกรณีที่เด็กมีพัฒนาการซับซ้อนหรือมีความต้องการจำเป็นหลายด้าน การบูรณาการช่วย

ให้เกิดความยืดหยุ่นและความครอบคลุมในแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงสถิติที่พบว่ามีการใช้แนวคิดนี้มากที่สุดถึงร้อยละ 53 ของโปรแกรมทั้งหมด

ประการที่ 4 การทำงานพื้นฐานร่วมกับแพทย์ การช่วยเหลือเด็กอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทีมนสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ ครูการศึกษาพิเศษ และผู้ปกครอง โดยเป้าหมายของการร่วมมือกัน คือ การวินิจฉัยที่แม่นยำ การวางแผนการบำบัดที่เหมาะสม และการติดตามพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งล้วนมีความสำคัญต่อความสำเร็จของโปรแกรม

ประการที่ 5 การมีส่วนร่วมของคณะทำงาน บุคลากรที่ทำงานด้านนี้ต้องมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการสังเกตพฤติกรรม วิเคราะห์ความต้องการของเด็ก และสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม ความสามารถในการปรับเปลี่ยนวิธีการตามลักษณะของเด็กเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในงานด้านนี้ ซึ่งจำเป็นต้องผ่านการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

ประการที่ 6 ยึดครอบครัวเป็นศูนย์กลาง โดยเชื่อว่าครอบครัวเป็นหน่วยที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเด็กมากที่สุด การให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการออกแบบ วางแผน และปฏิบัติกิจกรรมจึงช่วยให้การส่งเสริมพัฒนาการมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทชีวิตจริง อย่างไรก็ตาม การพิจารณาบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวอย่างรอบด้าน เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การออกแบบโปรแกรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นระบบที่มีรากฐานทางวิชาการแน่นแฟ้น โดยอาศัยการบูรณาการแนวคิดและการมีส่วนร่วมจากผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขา รวมถึงครอบครัวของเด็ก เพื่อวางแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพและความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละคน ซึ่งถือเป็นการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในระยะยาว

2. ความหมายของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นแนวคิดและกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาและฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กปฐมวัยที่มีความพิการหรือมีความเสี่ยงต่อความพิการ โดยเฉพาะในช่วงก่อนวัยเรียน ซึ่งถือเป็นช่วงเวลาสำคัญในการพัฒนาทักษะพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต นักวิชาการหลายท่านได้นิยามแนวคิดของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในมุมมองที่หลากหลาย แต่มีจุดร่วมที่สำคัญคือ การให้การช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว ครอบคลุม และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละคน ซึ่งมีนักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) ที่น่าสนใจ ดังนี้

กลุ่มแผนและงบประมาณ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2551) ได้กล่าวว่า การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหมายถึงกระบวนการพัฒนาศักยภาพของเด็กพิการในวัยเด็กหรือก่อนเรียน โดยมีเป้าหมายในการตอบสนองความต้องการจำเป็นของเด็ก ซึ่งกระบวนการนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญที่ให้บริการ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและลดผลกระทบจากความพิการ อีกทั้งยังมีบทบาทในการป้องกันความพิการหรือปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามมาอันเนื่องมาจากความพิการนั้น ๆ

จันธิรา เตจ๊ะจักร (2552) ได้กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเด็กได้รับการที่ครอบคลุมจากหลายภาคส่วน เช่น ด้านการแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักอรรถบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ รวมถึงครูการศึกษาพิเศษและผู้ช่วยเหลือ หากได้รับการในช่วงแรกของชีวิตจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพได้สูงสุดและส่งผลดีต่อการพัฒนาการทุกด้านของเด็ก

นระงษ์ ชาวเพชร (2554) ได้กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early intervention) ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบ ความพิการจนถึงก่อนวัยเรียนตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล เพื่อช่วยเหลือเด็กให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีอยู่เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ การช่วยเหลือประกอบด้วยการเก็บข้อมูลและประวัติของเด็ก พิกัด การคัดกรอง การประเมินความสามารถขั้นพื้นฐานของเด็กพิการ การเยี่ยมบ้าน การอบรม ผู้ปกครอง การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) การจัดทำแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเฉพาะครอบครัว (IFSP) การจัดทำสื่อ การจัดทำเครื่องมือการวัดผล การให้บริการที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การวัดประเมินผล ทั้งยังมีการส่งเสริมสนับสนุนคนพิการให้ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็นพิเศษ การส่งต่อเด็กพิการไปยังสถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามพื้นฐานความสามารถของเด็ก และความพร้อมของครอบครัว ทั้งนี้โดยจัดให้มีความร่วมมือของครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้คนพิการได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555) ได้กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นแนวทางสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในช่วงเวลาตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบว่าเด็กมีภาวะบกพร่อง ซึ่งหากสามารถดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพได้อย่างทันท่วงที ย่อมส่งผลให้เด็กสามารถพัฒนาและปรับตัวเข้าสู่ระบบการศึกษาและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องมีการประเมินศักยภาพของเด็กในเบื้องต้น เพื่อวิเคราะห์และวางแผนการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น

เฉพาะบุคคลของเด็กแต่ละคน โดยนำมาวิเคราะห์และวางแผนร่วมกับ ผู้ปกครอง ครูผู้สอน ตลอดจน การประเมินผลทั้งระหว่างการใช้บริการและหลังการใช้บริการช่วยเหลือ ทั้งนี้ โปรแกรมที่จัดขึ้นต้อง เป็นไปตามความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละบุคคล

พวงมณี ชัยเสรี (2557, น. 80) ได้กล่าวว่า การได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม มีบทบาทสำคัญในการลดผลกระทบจากความบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นในช่วงวัยเด็กตอนต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งหมายถึง กระบวนการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการในวัยเด็กหรือก่อนเรียนอย่างมีเป้าหมายตามความต้องการ จำเป็นของเด็ก โดยความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญที่ให้บริการ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้ เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เป็นการลดผลกระทบความพิการและป้องกันความพิการ หรือปัญหาอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมา อันเนื่องมาจากความพิการด้วย นอกจากนี้ ยังมีความสำคัญหลาย อย่างที่ส่งผลต่อการพัฒนาการทุกด้านของเด็ก หากได้รับการบริการที่ครอบคลุมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักอรรถบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ ครูการศึกษาพิเศษ

นพดล ชูลีจันทร์ (2559) ได้กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หมายถึง กระบวนการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการในวัยเด็กหรือก่อนเรียน อย่างมีเป้าหมาย ตามความต้องการจำเป็นของเด็กโดยความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญที่ให้บริการ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เป็นการลดผลกระทบจากความพิการ และป้องกันความพิการหรือ ปัญหาอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาจากความพิการด้วย

บุรินทร์ สารีคำ (2560) ได้กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) หมายถึง การจัดทำแผนการให้บริการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ โดยเร็วที่สุด แก่บุคคลที่มีความเสี่ยงทุกระดับทันที ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการทันทีที่ได้รับการวินิจฉัยว่า มีความบกพร่อง ทั้งนี้เพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลที่มีความบกพร่องดังกล่าวให้ได้รับบริการที่หลากหลาย ทางด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย การบำบัดรักษาฟื้นฟู รวมถึงสามารถเข้าถึงสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือ บริการอื่น ๆ ได้ ตลอดจนการป้องกันความบกพร่องที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถ พัฒนาไปตามขั้นตอน เช่นเดียวกับเด็กทั่วไปหรือใกล้เคียงกับเด็กทั่วไปให้มากที่สุด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) เป็นกระบวนการในการให้บริการด้านต่าง ๆ โดยเร็วที่สุดแก่เด็กที่มีความเสี่ยงทุกระดับทันทีตั้งแต่แรก เกิดหรือทันทีที่พบความพิการ โดยเน้นการร่วมมือกับพ่อแม่และครอบครัว มุ่งพัฒนาเด็กให้ได้รับ บริการจากนักวิชาชีพที่หลากหลายทั้งด้านการศึกษา ด้านการแพทย์ การบำบัดรักษา เพื่อส่งเสริม ให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนป้องกันความพิการที่จะเกิดขึ้น

3. ความสำคัญของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครอบครัว และสังคมโดยรวม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555, น. 10) ได้ชี้ให้เห็นว่าการจัดบริการดังกล่าวมีความสำคัญในหลายมิติ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นสามระดับหลัก ได้แก่ ระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม ดังนี้

1. ความสำคัญต่อตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษเอง

การเข้าถึงบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มถือเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านตั้งแต่ช่วงวัยทารก โดยบริการที่จัดให้ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ การศึกษาพิเศษ และจิตวิทยา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเสริมสร้างทักษะพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร การเคลื่อนไหว การคิด การช่วยเหลือตนเอง อารมณ์ สังคม การเรียนรู้ และทักษะวิชาชีพเบื้องต้น กลุ่มเป้าหมายของบริการนี้ครอบคลุมเด็กอายุระหว่าง 0 ถึง 7 ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญในการวางรากฐานพัฒนาการที่ยั่งยืน

2. ความสำคัญต่อครอบครัวของเด็ก

การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ให้โอกาสแก่เด็กที่มีความบกพร่องและครอบครัวมีความสำคัญดังต่อไปนี้

2.1 เด็กได้รับโอกาสในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของปฏิสัมพันธ์ตามธรรมชาติระหว่างพ่อแม่กับเด็ก ซึ่งเป็นไปตามรูปแบบเช่นเดียวกับเด็กที่พ่อแม่มีลูกปกติ

2.2 ปัญหาต่าง ๆ มากมาย ที่ตามมาจากการที่พ่อแม่มีลูกที่มีความบกพร่องหรือพิการที่ทำให้พ่อแม่รู้สึกผิด โกรธ และคับข้องใจลดน้อยลง เพราะในสภาพแวดล้อมของการให้บริการพ่อแม่จะได้รับความเห็นใจ กำลังใจ ความเข้าใจและการสนับสนุนจากผู้ให้บริการและครอบครัวอื่นที่มีปัญหาอย่างเดียวกัน ซึ่งอาจจะทำให้การช่วยเหลือลูกมีประสิทธิภาพ และเรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน และอาจเกิดการสร้างเครือข่ายพ่อแม่ในอนาคต

2.3 ช่วยให้อาสาสมัครและผู้เกี่ยวข้องสามารถค้นพบความต้องการจำเป็นของคนพิการได้เร็วขึ้น การที่ผู้ปกครองดูแลและสังเกตพฤติกรรมของเด็กอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้ค้นพบสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้น หากการได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมในช่วงปีแรก ๆ ของชีวิต จะช่วยให้เด็กพิเศษส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้ที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในระดับที่สูงขึ้นได้ การให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม จะช่วยลดความยุ่งยากซับซ้อนในการจัดบริการระดับสูงขึ้นไปได้

2.4 การที่พ่อแม่เรียนรู้ผ่านการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ในการใช้การส่งเสริมอย่างสม่ำเสมอกับลูกของตนในระยะ 3-5 ปี ตลอดโปรแกรมนั้นจะเป็นพื้นฐานที่จะก่อให้เกิดรูปแบบพัฒนาการเชิงบวกในเด็กได้

3. ความสำคัญต่อสังคม

3.1 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อป้องกันความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นก่อนหรือระหว่างคลอดและแก้ไขความบกพร่อง ดังนั้น การเผยแพร่ความรู้ในการป้องกันความพิการนั้น ถือเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นการป้องกันก่อนที่จะพิการ เป็นการลดภาระที่การดูแลคนพิการ

3.2 การที่ประเทศไทยได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนทั่วไปนั้น เด็กเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือการศึกษาระยะแรกเริ่มเพื่อเตรียมให้สามารถเข้าเรียนร่วมในระดับประถมศึกษาและระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้

3.3 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทำให้ผู้คนในสังคมได้รับรู้ และเข้าใจสภาพความบกพร่องต่าง ๆ ทำให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ มีความเชื่อและความรู้ที่ถูกต้องในการให้ความช่วยเหลือและปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างถูกต้อง

3.4 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมุ่งพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษพัฒนาทุกด้าน ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษาค่าพยาบาลลง ทำให้ประหยัดเงินที่ทำการรักษาไปใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านอื่นต่อไป

กลุ่มแผนและงบประมาณสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (กันยายน, 2551) ได้กล่าวว่า ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีทางการแพทย์ช่วยเพิ่มอัตราการรอดชีวิตของทารกที่มีความเสี่ยงสูงได้สำเร็จมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันยังเป็นการเพิ่มจำนวนทารกที่มีความเสี่ยงต่อพัฒนาการล่าช้าและความพิการ การสังเกตเบื้องต้นและการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในช่วงทารกและเด็กปฐมวัยจึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างมาก ในปัจจุบันการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในช่วงแรกเริ่มนั้นยังไม่เป็นทิศทางเดียวกันและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังมีลักษณะกระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง ส่งผลให้การช่วยเหลือไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ห่างไกลออกไป ดังนั้นสิ่งจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญคือการปรับปรุงข้อบกพร่องที่มีอยู่ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้มีความเสมอภาคและทั่วถึงกันในทุกพื้นที่

นอกจากนี้อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาการให้บริการคือการขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการฝึกอบรมมาเพื่อให้บริการช่วยเหลือที่มีคุณภาพ สามารถเข้าถึงเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่อยู่ทางไกลออกไป สิ่งสำคัญคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาบุคลากรมืออาชีพที่สามารถให้บริการได้แม้ในพื้นที่ชนบทผ่านระบบการบริการช่วยเหลือที่สามารถครอบคลุมความต้องการในด้านต่าง ๆ ในทีเดียว

นอกจากนี้ พวงมณี ชัยเสรี (2557, น. 82) ได้กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมีความสำคัญต่อทั้งตัวเด็กเอง ครอบครัวและสังคม ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสความเท่าเทียมกันในการได้รับบริการที่เหมาะสมจากภาครัฐ และที่สำคัญ คือ สิทธิความเท่าเทียมกันความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษาที่สมควรได้รับการบริการที่ดี มีประสิทธิภาพทั้งในด้านความช่วยเหลือด้านการเตรียมความพร้อม สื่อ วัสดุอุปกรณ์การบริการ รวมทั้งโอกาสในการเข้ารับการศึกษาที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กพิการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมีบทบาทสำคัญในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก การสนับสนุนครอบครัว และการลดภาระทางสังคมในระยะยาว โดยบริการนี้จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการกระจายอย่างเท่าเทียม และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดในการยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างยั่งยืน

4. การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมาอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดทำคู่มือแนวทางเพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผลการวิจัยจากนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ได้สะท้อนถึงแนวทางและองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

นระงษ์ ขาวเพ็ชร (2554) ได้กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการให้เกิดประสิทธิผลอย่างทั่วถึง ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูล ประวัติหลักฐานต่าง ๆ และผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในการจัดทำแผนการให้บริการ มีสาระสำคัญ กิจกรรม ความร่วมมือ ดังนี้ คือ

- 1.1 สาระสำคัญในการสอบประวัติและตรวจสอบข้อมูลส่วนตัว ควรประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป วัน เดือน ปีเกิด ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ประวัติการเจ็บป่วย สาเหตุที่ทำให้เกิด ความพิการ ของความสัมพันธ์บุคคลในครอบครัว ทศนคติของคนในครอบครัว

1.2 เทคนิคและวิธีการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง คือ การตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจดบันทึกโดยละเอียด สัมภาษณ์ทำความเข้าใจทุกจุดอย่างเป็นกันเอง ถ้าใช้ภาษาท้องถิ่นได้ให้ใช้ภาษาท้องถิ่น จัดที่นั่งให้เผชิญหน้าตรง ๆ และการจัดที่นั่งที่ไม่เป็นทางการมากไป พูดคุยถึงข้อมูลของผู้เกี่ยวข้อง ญาติ พี่น้องด้วย แสดงความจริงใจเอื้ออาทร ไม่เร่งใช้คำถามมาก ๆ ในเวลาสั้น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาก ๆ สังเกตท่าทางผู้ให้บริการและให้หยุดเป็นช่วง ๆ ขณะสัมภาษณ์ด้วย

2. ประเมินความสามารถพื้นฐานปัจจุบันของเด็กพิการ มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสามารถชี้ให้เห็นถึงระดับความล่าช้าหรือความแตกต่างจากเด็กทั่วไปในด้านต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลนี้จะช่วยสนับสนุนการตัดสินใจในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และวางแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพตามความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กได้อย่างเหมาะสม

3. เยี่ยมบ้านจะช่วยให้ทราบถึงปัญหาและความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ซึ่งเจ้าหน้าที่อาจพบปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ปกครองปฏิเสธต่อต้านการให้ความช่วยเหลือหรืออายุที่มีลูกพิการ ไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนา รวมทั้ง ผู้ปกครองมักคิดว่าเป็นเรื่องยากที่จะให้สังคมยอมรับคนพิการ บุคลากรไม่ควรท้อแท้ และควรมีการวางแผนและกำหนดแนวทางในการเยี่ยมบ้าน คือ

3.1 ในการไปเยี่ยมบ้านควรเตรียมแบบบันทึกข้อมูลประกอบการเยี่ยมบ้านไปด้วย เช่น แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง แฟ้มหรือข้อมูลคนพิการ ข้อมูลเดิมและข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่มี รวมทั้ง นัดหมายคณะกรรมการการร่วมทำงานล่วงหน้าก่อนไปเยี่ยมบ้าน

3.2 ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่สามารถไปเยี่ยมบ้านเป็นประจำได้ ควรให้อาสาสมัครไปเยี่ยมบ้านแทน โดยอบรมอาสาสมัครในชุมชนก่อนและกำหนดระยะเวลาในการออกเยี่ยมบ้านให้ชัดเจน หรือให้คำปรึกษาทางจดหมายและโทรศัพท์ ตลอดจนมีการติดตามผลเป็นระยะ เพื่อที่จะได้รับทราบความก้าวหน้าของคนพิการในการออกเยี่ยมเพื่อนบ้านและบุคคลในชุมชน บุคลากรควรทำความเข้าใจ ปรับเจตคติ ให้เกิด ความสร้างสรรค์ต่อคนพิการ ให้การยอมรับและให้โอกาสคนพิการให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของ ชุมชน การให้ความช่วยเหลือ และประชาสัมพันธ์สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการ สาธิตการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการ ได้แสดงความสามารถต่อชุมชน ตลอดจนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการแก้ปัญหาเกี่ยวข้องกับคนพิการในชุมชน

4. จัดทำแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเฉพาะครอบครัวพ่อแม่และผู้ปกครอง เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการเลี้ยงดูและพัฒนาลูกหลานของตน ถ้าผู้ปกครองเข้าใจ สนใจ เอาใจใส่ และร่วมมือในการฟื้นฟูสมรรถภาพของลูกแล้วจะทำให้เกิดผลการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติ ๆ ควรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือด้วยการปรับเปลี่ยนทางอารมณ์ของผู้ปกครอง ตั้งแต่วินาทีแรกเป็นลูกพิการ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มประสบผลสำเร็จ ผู้ปกครอง

ต้องได้รับการช่วยเหลือในการปรับอารมณ์ให้ยอมรับว่ามีบุตรหลานพิการและไม่ท้อแท้สิ้นหวัง หรือมีความคาดหวังมากเกินไป การให้ความร่วมมือเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคนพิการต่อไปนั้น ผู้ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่คนพิการและครอบครัวจำเป็นต้องมีเทคนิคในการวิเคราะห์ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครอบครัว ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ การจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเฉพาะครอบครัว มีขั้นตอนดังนี้

4.1 จัดให้มีผู้รับผิดชอบคนพิการและครอบครัวเป็นรายกรณี

4.2 จัดทำรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับระดับความสามารถของคนพิการทุกด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาการทางร่างกาย การเรียนรู้ ภาษาและการพูด อารมณ์จิตใจ และทักษะการช่วยเหลือตนเอง

4.3 การจัดทำรายละเอียดของสิ่งที่ครอบครัวคิดว่ามีสำคัญตามลำดับและแหล่งบริการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือพัฒนาการของคนพิการในอนาคต

4.4 จัดทำรายละเอียดการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่จะช่วยเหลือตามความต้องการเฉพาะของคนพิการและครอบครัว ความถี่ในการให้บริการ ปริมาณการให้บริการ และวิธีการให้บริการที่เหมาะสม

4.5 กำหนดวันเริ่มโครงการและระยะเวลาดำเนินการ

4.6 กำหนดผลสัมฤทธิ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับคนพิการและครอบครัว เพื่อให้ครอบคลุมจุดประสงค์ย่อย วิธีการประเมิน และระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละระดับของการพัฒนาทั้งนี้ เพื่อให้ง่ายต่อการตัดสินใจปรับเปลี่ยนการให้บริการช่วยเหลือที่เหมาะสมตามความจำเป็น

4.7 กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานในการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่เหมาะสมกับคนพิการและครอบครัวแต่ละราย การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับพัฒนาการของคนพิการ มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแลลูกด้วยตนเอง เช่น การเดิน การแต่งตัว การรับประทานอาหาร เป็นต้น และส่งเสริมเจตคติการทำงานร่วมกันระหว่าง ผู้ปกครองด้วยกัน

5. อบรมผู้ปกครองจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการเยี่ยมบ้าน จากกระบวนการรวบรวมข้อมูลและเยี่ยมบ้าน มักพบว่าผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นในการดูแลเด็กพิการ ดังนั้นการจัดอบรมผู้ปกครองจึงเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นใจ และส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการ

นพดล ธุสัจจันทร์ (2559) สรุปรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (EI) โดยเครือข่ายความร่วมมือ ได้ 9 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสร้างความตระหนักในการดำเนินงานระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

1.1 จัดประชุม/อบรม/สัมมนา ให้กับครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง

1.2 สร้างความตระหนักแก่ผู้ปกครองเป็นรายบุคคล

1.3 จัดประชุมผู้ปกครอง

1.4 ประเมินความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม

2. การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในการวางแผนการให้บริการ มีหลากหลายวิธีการ เช่น

2.1 การสังเกต การสังเกตทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม รวบรวมข้อมูล โดยการบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรม สิ่งที่ต้องสังเกต เช่น การกระทำของคนพิการที่แสดงออกมาทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว การมีส่วนร่วมในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 การสัมภาษณ์ เป็นการรวบรวมข้อมูลของคนพิการโดยการพบปะพูดคุย สันทนา กับผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ได้แก่ พ่อแม่ อาจใช้การสัมภาษณ์ใน 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งการสัมภาษณ์ทุกลักษณะจะต้องมีการบันทึกข้อมูลทุกครั้ง จึงจะถือว่าได้ดำเนินการโดยสมบูรณ์

2.3 การซักประวัติ เป็นการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของคนพิการด้วยการสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามประวัติหรือแบบเก็บข้อมูลอื่น รวมถึงสอบถามปัญหา ความต้องการจำเป็น ด้านการศึกษา และด้านอื่น ๆ ซึ่งผู้ซักประวัติควรมีทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการฟัง มนุษยสัมพันธ์ การใช้ภาษาพูด ภาษากาย การมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมถึงต้องมีการจัดบรรยากาศที่มีความเป็นมิตร เป็นส่วนตัว หลีกเลี่ยงการแทรกแซง หรือถูกขัดจังหวะ ควรเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้เกิดความหลากหลายมีการกระตุ้นให้ตอบคำถามอย่างต่อเนื่อง

2.4 สังคมมิติ เป็นการค้นหาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนพิการ สมาชิกในครอบครัว บุคคลที่เกี่ยวข้องและชุมชนที่อยู่รอบตัวคนพิการ ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมของคนพิการ และการประสานส่งต่อให้คนพิการได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและชุมชนต่อไป

2.5 การเยี่ยมบ้าน เป็นขั้นตอนสำคัญเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน และความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือบริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ สภาพครอบครัว และบริบทชุมชน โดยมีแนวทางปฏิบัติ คือ การเตรียมแบบบันทึกข้อมูล เช่น แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง แฟ้มหรือข้อมูลคนพิการ ข้อมูลเดิม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องนัดหมาย คณะทำงาน และครอบครัวล่วงหน้า ประสานงานอาสาสมัครหรือแกนนำในชุมชนที่เกี่ยวข้อง

และกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานที่ชัดเจน ทั้งนี้ ผู้ให้การเยี่ยมบ้าน อาจใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ

3. การคัดกรองผู้เรียนตามประเภทความพิการทางการศึกษา

3.1 คัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา

3.2 การส่งต่อ หลังจากการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา เพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยอย่างละเอียดเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

4. การประเมินความสามารถพื้นฐานของผู้เรียน

4.1 ประเมินความสามารถพื้นฐานให้ทราบถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ เพื่อค้นหา จุดเด่น จุดด้อย ของคนพิการ

4.2 เตรียมข้อมูลในการวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มให้สอดคล้อง กับความต้องการจำเป็น และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

5.การจัดทำแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Services Plan: IFSP) หรือแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP)

5.1 เตรียมการจัดทำแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Service Plan: IFSP) หรือจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) ซึ่งจะต้องประสานงานกับบุคลากรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบอื่น ๆ

5.2 คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว พิจารณาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว

5.3 หากคณะกรรมการไม่เห็นด้วยให้ทบทวนปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและ/หรือแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว โดยอาจรวบรวมข้อมูลทั่วไปคัดกรอง และประเมินความสามารถพื้นฐานเพิ่มเติม แล้วจัดทำแผน IFSP/IEP ใหม่

6. การประสานงานเครือข่ายความร่วมมือ

6.1 ประสานหน่วยงาน องค์กรทุกภาคส่วนสามารถให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมสำหรับคนพิการทุกประเภท เช่น ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์ ด้านสังคม ด้านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และด้านสาธารณสุข

6.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้เครือข่ายความร่วมมือเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือคนพิการด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์ ด้านสังคม ด้านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และด้านสาธารณสุข

7. การให้บริการโดยกิจกรรมที่เหมาะสม

ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมคนพิการภายในศูนย์การศึกษาพิเศษที่หน่วยบริการและที่บ้าน ตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และ/หรือแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว

7.1 จัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) หรือแผนบริการโดยครอบครัวและชุมชน (FCSP)

7.2 จัดทำ จัดหา พัฒนาและใช้สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

7.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) หรือแผนบริการโดยครอบครัวและชุมชน (FCSP)

7.4 บันทึกผลหลังการให้บริการ ให้คำปรึกษา แนะนำการให้บริการในการพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ของคนพิการแก่ผู้เกี่ยวข้อง

8. การนิเทศ ติดตาม/การประเมินความก้าวหน้า/การส่งต่อ

8.1 นิเทศ ติดตาม ประเมินผล กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

8.2 พัฒนาการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อม

8.3 ประเมินความก้าวหน้าของคนพิการตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และ/หรือแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว

8.4 การรายงานผลการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

9. การสรุปผลและรายงานผล สรุปผลและการจัดทำรายงานผลพัฒนาการของผู้เรียนตามทักษะการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรายงานผลการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการต่อผู้ปกครอง และผู้บริหาร ดังนี้

9.1 รวบรวมรายงานผลการพัฒนาศักยภาพ ได้แก่แผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP) หรือแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

9.2 นำผลที่ได้จากการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มศูนย์การศึกษาพิเศษ นำมาวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อปรับปรุงแก้ไข เพื่อประกอบการวางแผนในปีถัดไป

10. การเผยแพร่ เป็นการนำรายงานผลการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนตามแผนการ/ ให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP) หรือแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) นำมาเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ

บุรินทร์ สารีคำ (2560) ได้กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน ได้ 9 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสร้างความตระหนักในครอบครัว

- 1.1 บุคคลในครอบครัวมีความเข้าใจ ให้ความรัก ความเอาใจใส่
- 1.2 บุคคลในครอบครัวให้การยอมรับสภาพความพิการของเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านว่าเป็นสมาชิกของครอบครัว
- 1.3 บุคคลในครอบครัว มีความเชื่อมั่นว่าเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านสามารถพัฒนาได้
- 1.4 บุคคลในครอบครัวได้รับการอบรม ความรู้ หรือคำชี้แนะสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะสภาพความพิการของเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน
- 1.5 บุคคลในครอบครัว มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ที่เด็กพิการวัยเรียนตามบ้านและผู้ปกครองพึงได้รับ

1.6 บุคคลให้ความปลอดภัยมั่นคง ต้องไม่ทอดทิ้ง ให้ความช่วยเหลือดูแล

2. การรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน

- 2.1 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปข้อมูลด้านการแพทย์ข้อมูลด้านการศึกษา เช่น สูจิบัตร สำเนาทะเบียนบ้าน ใบรับรองแพทย์ ผลการเรียน
- 2.2 มีการนำเทคนิค วิธีการ หรือเครื่องมือมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของเด็กพิการ
- 2.3 มีการจัดทำระเบียบข้อมูลเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน
- 2.4 มีการนำข้อมูลทั่วไปมาใช้ในการวางแผนการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน

3. การประเมินสมรรถภาพพื้นฐาน

- 3.1 การให้ความยินยอมของผู้ปกครองในการคัดกรองเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน
- 3.2 มีการสัมภาษณ์ ผู้ปกครองและเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน ประกอบกับกระบวนการประเมินทางจิตวิทยา และการทดสอบความสามารถเพื่อคัดกรองประเภทความพิการ โดยทีมวิชาชีพ

3.3 มีการใช้แบบคัดกรองประเภทความพิการของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจำแนกประเภทและระดับความพิการ

3.4 มีการประเมินสมรรถภาพพื้นฐานของเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านครอบคลุม ทั้ง 6 ทักษะ และทักษะจำเป็นพิเศษตามสภาพที่พึงประสงค์

3.5 มีการกำกับและทบทวนผลการคัดกรองเพื่อนำข้อมูล จากการประเมินไปใช้ในการวางแผนพัฒนาศักยภาพเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านอย่างต่อเนื่อง

4. การจัดทำแผนการให้บริการ

4.1 มีการประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านโดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครูผู้สอนทีมสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.2 มีการนำข้อมูลการประเมินสมรรถภาพพื้นฐานไปใช้ในการวางแผนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

4.3 มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ที่ยึดความต้องการจำเป็นของเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านเป็นสำคัญ ให้ครอบคลุมการพัฒนาทั้ง 6 ทักษะและทักษะจำเป็นเฉพาะความพิการ

4.4 มีการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาปรับสภาพแวดล้อม สถานที่เพื่อให้บริการช่วยเหลือตรงตามสภาพที่พึงประสงค์ของเด็กพิการ และทักษะจำเป็นพิเศษ

5. การนำแผนสู่การปฏิบัติ

5.1 มีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน

5.2 มีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านโดยใช้สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการอื่นใดทางการศึกษามีความเหมาะสมที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

5.3 มีการเยี่ยมบ้านเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านอย่างต่อเนื่อง

5.4 มีการประสานงานการจัดการให้บริการความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ร่วมกับทีมนักสหวิชาชีพและเครือข่าย

5.5 มีการประเมินผลการพัฒนาทักษะเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านตามเกณฑ์ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

6. การทบทวนการให้บริการ

6.1 มีการจัดทำข้อมูลแสดงพัฒนาการของเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านก่อนและหลังการพัฒนาศักยภาพ

6.2 มีการประเมินความก้าวหน้าทางพัฒนาการตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างเป็นระบบ โดยการมีส่วนร่วมของครูทีมวิชาชีพ ผู้ปกครอง และผู้บริหาร

6.3 มีการรายงานผลความก้าวหน้าการพัฒนาทักษะของเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านให้ผู้ปกครองหรือผู้เกี่ยวข้องทราบ

6.4 มีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรม การพัฒนาทักษะเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านอย่างต่อเนื่อง

7. การเปลี่ยนผ่าน

7.1 มีการชี้แจง ความรู้ ความเข้าใจความสำคัญของการเปลี่ยนผ่าน นิเทศ ติดตาม อย่างเป็นระบบ

7.2 มีการชี้แจง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้แบบบันทึกการเปลี่ยนผ่าน นิเทศ ติดตาม อย่างเป็นระบบ

7.3 มีการประสานงานการเปลี่ยนผ่านจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กพิการวัยเรียนตามบ้านอย่างเป็นระบบ

7.4 มีการนิเทศกำกับ ติดตาม ประเมินผล การเปลี่ยนผ่านเด็กพิการ วัยเรียนตามบ้านอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

8. ความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8.1 มีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล ข่าวสาร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน

8.2 มีการประสานงาน ระหว่างภาคีเครือข่ายเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน

8.3 มีการส่งเสริม สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชนชุมชน ฯลฯ ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน

9. การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

9.1 มีการส่งเสริมเด็กพิการวัยเรียนตามบ้านมีโอกาสเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

9.2 มีการจัดให้มีสื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

9.3 มีการให้ความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

9.4 มีการจัดทำระเบียบสื่อ การแลกเปลี่ยน การยืมและการซ่อมบำรุงรักษา

9.5 มีการปรับสภาพสิ่งแวดล้อม และที่พักอาศัยให้เหมาะสมตรงกับความต้องการจำเป็นทางกายภาพ

9.6 มีการกำกับ นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

ญานิสสา เทียนงูเหลื่อม (2560) ได้กล่าวว่า กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) เป็นการรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ โดยการสังเกต สัมภาษณ์ ชักประวัติ รวมทั้งเยี่ยมบ้าน คัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาส่งต่อ โดยใช้แบบสอบถาม แบบคัดกรอง การประเมินความสามารถพื้นฐาน และจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และให้บริการที่เหมาะสม ประเมินความก้าวหน้านิเทศติดตามประเมินผลพร้อมทั้งส่งต่อ

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2560) ได้อธิบายถึงแนวทางการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ซึ่งถือเป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพของเด็กที่มีความบกพร่องในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 19 ปี ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างรวดเร็วและเหมาะสม โดย กิจกรรมหรือบริการที่ดำเนินการจะต้องตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะบุคคลของเด็ก แต่ละราย กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย 7 ขั้นตอนที่เป็นระบบ ได้แก่

1. การรวบรวมข้อมูลทั่วไป หมายถึง กระบวนการแรกที่มีความสำคัญในการจัดเก็บ ข้อมูลพื้นฐานของเด็ก เช่น ข้อมูลด้านการศึกษา ข้อมูลทางการแพทย์ ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการสังคมสงเคราะห์ รวมถึงข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาจัดทำระเบียบข้อมูล ของนักเรียนพิการ ข้อมูลเหล่านี้จะถูกใช้ในการวางแผนการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม อย่างเหมาะสม

2. การคัดกรองประเภทความพิการ หมายถึง กระบวนการที่มุ่งประเมินเบื้องต้นเพื่อ พิจารณาว่าเด็กมีภาวะผิดปกติ หรือมีความเสี่ยงต่อความพิการหรือไม่ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ปกครอง การสังเกต รวมถึงการประเมินทางจิตวิทยา ทั้งนี้จะมีการใช้แบบคัดกรองของ กระทรวงศึกษาธิการในการจำแนกประเภทและระดับความพิการ ซึ่งผลจากการคัดกรองจะนำไปใช้ ประกอบการวางแผนการช่วยเหลือที่ตรงกับสภาพปัญหาของเด็ก

3. การประเมินความสามารถพื้นฐาน หมายถึง ขั้นตอนที่ใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพของเด็ก ในแต่ละด้านโดยทีมสหวิชาชีพ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และการ สื่อสาร โดยมีการใช้แบบประเมินมาตรฐาน ทักษะที่ได้รับการประเมิน เช่น ทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่และ เล็ก การดูแลตนเอง การใช้ภาษา ทักษะทางวิชาการ และทักษะเฉพาะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต การประเมิน

ดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละรายให้เหมาะสมกับบริบทและความสามารถที่มีอยู่

4. การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หมายถึง ขั้นตอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูผู้สอน ผู้บริหาร และบุคลากรสนับสนุน เพื่อร่วมกันกำหนดแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเฉพาะเจาะจงสำหรับนักเรียนแต่ละคน โดยแผนดังกล่าวต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียน และส่งเสริมให้สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างครอบคลุม พร้อมทั้งจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการสนับสนุนที่จำเป็นอย่างเหมาะสม

5. การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม หมายถึง การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตามแผนการสอนเฉพาะบุคคล โดยทีมนักสหวิชาชีพที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ประกอบด้วย เป้าหมายระยะยาว 1 ปี วันเริ่มต้น วันสิ้นสุด วิธีหรือเทคนิคการสอน สื่อ เกณฑ์และการประเมินผล และผลการประเมิน มีการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุ อุปกรณ์และสถานที่ เพื่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตามความต้องการจำเป็น ผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีการประสานการจัดบริการต่าง ๆ เพื่อเป็นการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

6. การประเมินความก้าวหน้า หมายถึง การจัดทำข้อมูลเพื่อแสดงผลพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตามเกณฑ์ชี้วัดของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และมีการปรับปรุงแผนพัฒนาศักยภาพตามความต้องการจำเป็นโดยคณะกรรมการที่รับผิดชอบประเมินความก้าวหน้านักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการพัฒนาศักยภาพ และหลังได้รับการพัฒนาศักยภาพนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพนักเรียน พร้อมทั้งรายงานผลความก้าวหน้าพัฒนาการของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้ผู้ปกครองหรือผู้เกี่ยวข้องทราบ พัฒนาการตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างเป็นระบบ การประเมินผลและนำผลการประเมิน ไปปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

7. การนิเทศติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ หมายถึง การประชุมชี้แจง ระบบการส่งต่อและการใช้แบบบันทึกการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประสานงานส่งต่อนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้ได้รับบริการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการแพทย์การศึกษา สังคม และอาชีพ มีการใช้แบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนเพื่อการส่งต่ออย่างเป็นระบบ มีการส่งต่อทั้งภายนอกและภายใน มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการส่งต่อนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอย่างต่อเนื่อง การนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมการช่วยเหลือ

คู่มือการปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2561) ให้ขั้นตอนการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (EI) และเตรียมความพร้อมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูล ประวัติของคนพิการที่มาใช้บริการ
2. คัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา/ส่งต่อ
3. ประเมินระดับความสามารถพื้นฐานของคนพิการที่มาใช้บริการ
4. จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และการจัดทำแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP)

5. ให้บริการเตรียมความพร้อมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้
6. การประเมินความก้าวหน้า พัฒนาการ และปรับปรุง
7. นิเทศ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และส่งต่อ
8. จัดทำและให้บริการข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการคนพิการ
9. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มแผนและงบประมาณ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2551) ได้กล่าวว่า กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ เป็นขั้นตอนแรกในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิการในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ และตัดสินใจในการวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน อาจเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการสัมภาษณ์ การซักประวัติ สังคมมิติ และการเยี่ยมบ้าน ซึ่งมีหลักการในการเก็บรวบรวมแต่ละวิธีพอสังเขป ดังนี้

- 1.1 การสังเกต เป็นกระบวนการที่เน้นการเฝ้าดูพฤติกรรมและบริบทของเด็กในสถานการณ์จริง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่อาจไม่สามารถรับรู้ได้จากคำบอกเล่า อย่างไรก็ตาม การสังเกตต้องอาศัยทักษะเฉพาะของผู้ปฏิบัติและต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดอคติ ซึ่งอาจส่งผลต่อความเที่ยงตรงของข้อมูล

- 1.2 การสัมภาษณ์ คือ การรวบรวมข้อมูลโดยการพบปะ พูดคุย สทนากับผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ซึ่งอาจใช้การสัมภาษณ์ ใน 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์แบบเป็นมาตรฐาน หรือการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นมาตรฐาน หลังจากการสิ้นสุดการสัมภาษณ์ให้รีบทำการบันทึกให้สมบูรณ์

- 1.3 การซักประวัติ คือ กระบวนการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเด็กที่มีความพิการ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนแรกในการประเมินและวางแผนการให้บริการทางการศึกษาพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยกรอกแบบสอบถามประวัติและการสัมภาษณ์

เพิ่มเติมจากผู้ปกครองหรือบุคคลใกล้ชิดกับเด็ก ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การจัดระบบข้อมูลที่ต้องการ ครบถ้วน และสะท้อนสภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของเด็กอย่างแท้จริง กระบวนการ ชักประวัติที่มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็น ครูการศึกษาพิเศษ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด ซึ่งการชักประวัติต้องอาศัยการมีมนุษยสัมพันธ์ การใช้ภาษาพูด ภาษากาย สีหน้า ความกระตือรือร้น การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเด็ก พิกการและครอบครัว ซึ่งพบว่าการต้อนรับและการรู้จักบุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ จะมีความสำคัญและทำให้เด็ก พิกการและครอบครัวรู้สึกอบอุ่นการจัดสภาพบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม ให้มีความเป็นเอกเทศ ส่วนตัว อบอุ่นและมีแสงพอเหมาะ หลีกเลี่ยงการแทรกแซง หรือการถูกขัดจังหวะ ระหว่างดำเนินการก็มีความสำคัญในการชักประวัติ รวมถึงกระบวนการตอบสนองความต่อเนื่อง และการส่งต่อคำถามของเด็ก พิกการและครอบครัวขณะตอบคำถามรูปแบบของคำถามควรหลีกเลี่ยงคำถามที่มีหลายตัวเลือก หลาย คำถาม หลายคำตอบในประโยคเดียวกัน

1.4 สังคมมิติ เป็นเทคนิคในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กกับบุคคล รอบข้าง ซึ่งจะมีประโยชน์ในการวางแผนการสนับสนุนที่เชื่อมโยงกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

1.5 การเยี่ยมบ้าน การเยี่ยมบ้านเด็กพิกการจะช่วยให้ทราบถึงสภาพปัญหาและ ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนในการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มให้สอดคล้องกับ สภาพความต้องการและความเป็นจริงของเด็กพิกการ ครอบครัว และชุมชน ซึ่งควรมีการวางแผน และกำหนดแนวทางในการเยี่ยมบ้าน คือ

1.5.1 การไปเยี่ยมบ้านควรเตรียมแบบบันทึกข้อมูล ประกอบการเยี่ยมบ้าน ไปด้วย เช่น แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง แฟ้มหรือข้อมูลเด็กพิกการ ข้อมูลเดิมและข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่มี รวมทั้งนัดหมายคณะกรรมการร่วมทำงานล่วงหน้าก่อนไปเยี่ยมบ้าน

1.5.2 การไปเยี่ยมบ้านอาจทำงานโดยผ่านทางอาสาสมัครในชุมชน ซึ่งเป็น อาสาสมัครที่ได้รับการอบรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและมีการกำหนดปฏิทิน การปฏิบัติงานที่ชัดเจน รวมทั้งการให้คำปรึกษา การติดตาม ประเมินผล และรายงานผลเป็นระยะ ก็จะช่วยให้ทราบความก้าวหน้าด้านพัฒนาการของเด็กพิกการได้

สรุปได้ว่า การรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิกการเพื่อดำเนินการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) อาจประกอบด้วย การสังเกต การสัมภาษณ์ การชักประวัติ การใช้สังคมมิติ และการเยี่ยมบ้าน

2. การคัดกรองประเภทความพิกการทางการศึกษาและการส่งต่อ โดยการคัดกรองนี้มี บทบาทสำคัญในการจำแนกเด็กที่อาจมีความต้องการพิเศษออกจากเด็กทั่วไป ซึ่งจะเป็นฐานในการ

วางแผนจัดบริการเฉพาะทางต่อไป หากพบว่าเด็กอยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงหรือมีแนวโน้มที่จะมีความพิการ ก็จะมีการส่งต่อเพื่อเข้ารับการวินิจฉัยจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น นักจิตวิทยา นักพัฒนาการเด็ก หรือนักการแพทย์เฉพาะทาง เป็นต้น

3. การประเมินความสามารถพื้นฐาน เป็นกระบวนการที่เน้นการวิเคราะห์พัฒนาการของเด็กในหลากหลายด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีเป้าหมายเพื่อระบุ จุดเด่น จุดด้อย และความต้องการเฉพาะของแต่ละบุคคล ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการออกแบบแผนบริการให้เหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดของเด็ก

4. การจัดทำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Services Plan: IFSP) / การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP)

4.1 การจัดทำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Services Plan: IFSP) เป็นแนวทางในการวางแผนช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษและครอบครัว ตั้งแต่ระยะแรกเริ่มเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างครอบครัวกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนบริการที่เหมาะสมของแต่ละครอบครัว แผนบริการเฉพาะครอบครัวจะประกอบด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก รวมทั้งข้อมูลที่จะช่วยเพิ่มความสามารถของครอบครัวในการดูแล หรือส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดองค์ประกอบของการประสานงานบริการจะมีความหลากหลายในการให้บริการของนักวิชาการต่างอาชีพที่มีความสำคัญต่อการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมากมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับโครงสร้างและหน้าที่นักสหวิชาชีพ

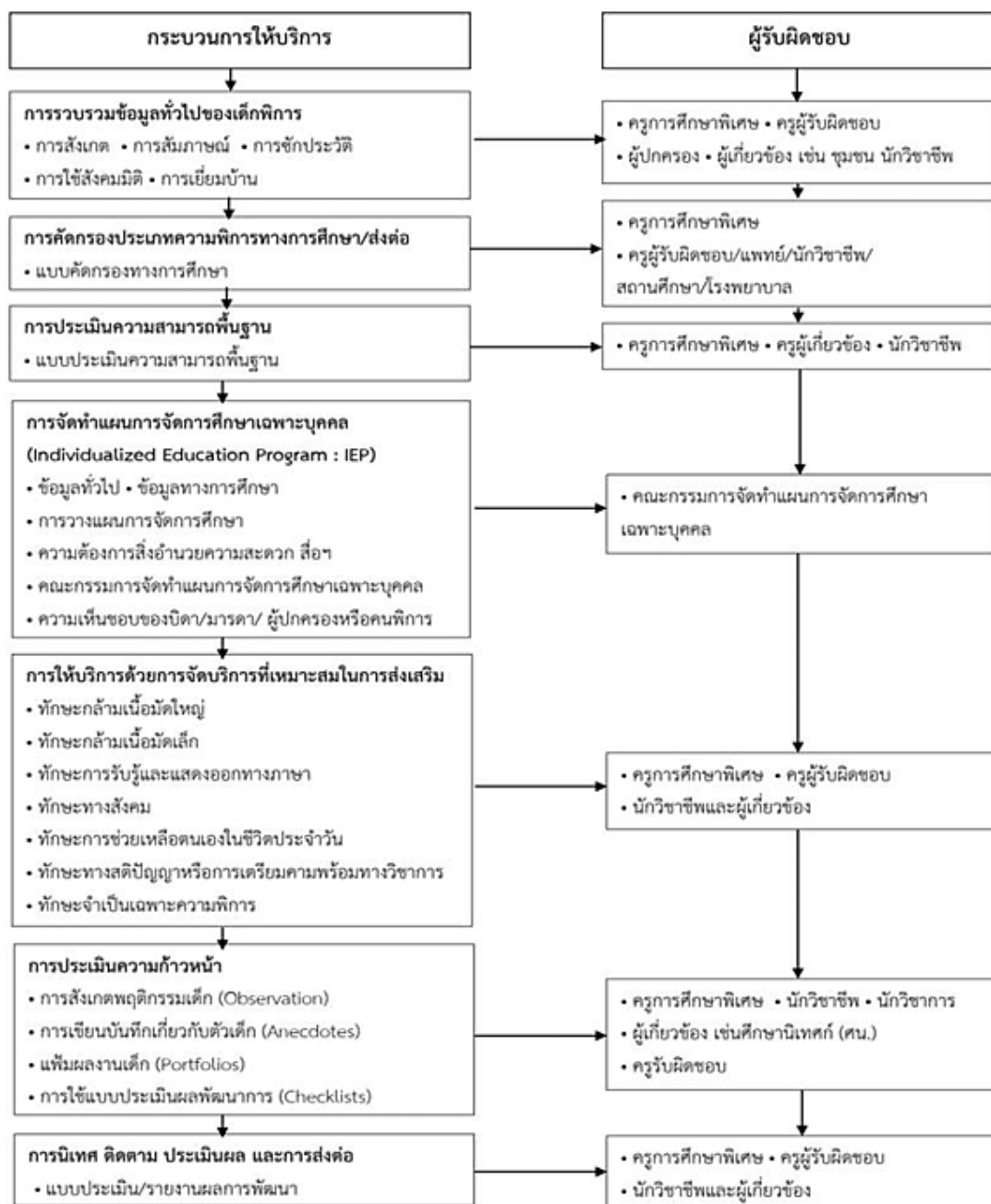
4.2 การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) หมายถึง แผนซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนควรตระหนักรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษา รวมทั้งมีแนวทางในการจัดหาหรือจัดบริการเสริมได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ ตลอดจนกำหนดเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางการศึกษา การวางแผนการจัดการศึกษา ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และความเห็นชอบของบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้เรียน

5. การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก พิจารณาต้องสอดคล้องกับศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล โดยครอบคลุมทั้ง 6 ด้านของทักษะพื้นฐาน และเน้นความเหมาะสมทั้งด้านพัฒนาการและลักษณะเฉพาะของความพิการแต่ละประเภท

6. การประเมินความก้าวหน้า จะต้องมีการจดบันทึกและรวบรวมข้อมูลจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะได้จากการสังเกตพฤติกรรมเด็ก การสัมภาษณ์ การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก แฟ้มผลงานเด็ก การใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ การเขียนบันทึก การทำสังคมมิติ การใช้แบบทดสอบ โดยครูการศึกษาพิเศษ ครูผู้รับผิดชอบ นักสหวิชาชีพและผู้เกี่ยวข้อง อาจมีการประชุมเพื่อสรุปความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน ตลอดจนมีการรายงานความก้าวหน้าโดยมีพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล และร่วมตัดสินใจในการปรับกิจกรรมให้มีความเหมาะสม ซึ่งควรจะมีการประเมินผลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

7. การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ เป็นการกำกับติดตามผลการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ตามแนวทางการให้บริการ และการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นไปตามแผนบริการเฉพาะครอบครัว และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล รวมถึงการที่เด็กพิการได้รับการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตลอดจนเด็กพิการได้รับการส่งต่ออย่างเหมาะสมทั้งทางด้านการศึกษา การแพทย์ การอาชีพ และการสังคมสงเคราะห์

กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

ภาพ 1 แสดงแผนภูมิกระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

ลำดับ	การให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI)	นเรงษ์ ขาวเพชร (2554)	นพดล ชูลีจันทร์ (2559)	บุรินทร์ สรรีศา (2560)	ญาติคำ เทียนจูเหลือม (2560)	สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2560)	คู่มือการปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษ	กลุ่มแผนและงบประมาณ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	ความถี่
1	การสร้างความตระหนัก ในครอบครัว	✓	✓	✓	✓	-	-	-	4
2	การเก็บรวบรวมข้อมูล ทั่วไปของเด็กพิการ	✓	✓	✓		✓	✓	✓	7
3	การคัดกรองประเภท ความพิการทาง การศึกษา และการส่งต่อ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
4	การประเมิน ความสามารถพื้นฐาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
5	การเยี่ยมบ้าน	✓	-	✓	-	-	-	-	2
6	การจัดทำแผนการจัด การศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)การจัดทำแผน ให้บริการช่วยเหลือ เฉพาะครอบครัว (IFSP)	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	การให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI)					สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2560)	คู่มือการปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษ	กลุ่มแผนและงบประมาณ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	ความถี่
		นเรงษ์ ชาวเพ็ชร (2554)	นพดล ชูลีจันทร์ (2559)	นรินทร์ สาริดา (2560)	ญาณิศ เทียนงูเหลือม (2560)				
7	การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา	-	-	✓	-	✓	-	✓	3
8	ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	✓	-	-	✓	-	-	✓	3
9	การเปลี่ยนผ่าน	-	-	✓	-	-	-	-	1
10	การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
11	การทบทวนแผนและการประเมินความก้าวหน้า	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	6
12	การนิเทศติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7

จากตาราง 1 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ที่มาจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยของนักการศึกษาหลายท่านที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันและได้นำมาใช้ใน การกำหนดกระบวนการของรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ที่มีประสิทธิภาพโดยเลือกค่าความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ซึ่งมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลทั่วไปของคนพิการ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิการในทุก ๆ ด้าน การใช้เทคนิค วิธีการ กระบวนการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การซักประวัติ การทำสังคมมิติ การเยี่ยมบ้าน เพื่อรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็ก ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มาใช้ประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในการวางแผนการให้ บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

2. การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา หมายถึง การดำเนินการ ประเมินศักยภาพเด็กพิการรายบุคคล มีการประเมิน ทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูล โดยครูผู้ผ่าน การอบรมหลักสูตรผู้ดำเนินการคัดกรองของกระทรวงศึกษาธิการหรือนักสหวิชาชีพ เพื่อระบุหรือ แยกกลุ่มตามลักษณะความพิการเป็นรายบุคคลของเด็ก โดยใช้แบบประเมินและคัดกรองประเภท ความพิการของกระทรวงศึกษาธิการ และแบบประเมินของนักสหวิชาชีพ

3. การประเมินความสามารถพื้นฐาน หมายถึง การใช้เทคนิค วิธีการ กระบวน การประเมิน ให้ทราบถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อค้นหา จุดเด่น จุดด้อย โดยเปรียบเทียบกับพัฒนาการตามวัยของเด็กทั่วไป ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ และพัฒนาการ ของเด็ก ทั้งทางด้านทักษะกล้ามเนื้อใหญ่ ทักษะกล้ามเนื้อเล็ก ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ในชีวิตประจำวันทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ทักษะทางสังคม และทักษะทางสติปัญญา หรือเตรียมความพร้อมทางวิชาการ

4. การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็น ขั้นตอน โดยการประชุมผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง เพื่อวาง แผนการให้บริการ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ในการพัฒนาความสามารถของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

5. การให้บริการด้านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม หมายถึง วิธีการ เทคนิค กระบวนการตามหลักวิชาการที่ครู นักสหวิชาชีพ นำมาใช้เพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถ และการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้แก่ ทักษะกล้ามเนื้อใหญ่ ทักษะกล้ามเนื้อเล็ก ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ทักษะการรับรู้และแสดงออก ทางภาษา ทักษะทางสังคม และทักษะทางสติปัญญาหรือเตรียมความพร้อมทางวิชาการ

6. การทบทวนแผนและประเมินความก้าวหน้า หมายถึง การตรวจสอบความก้าวหน้าด้านพัฒนาการของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยครู นักสหวิชาชีพ และผู้ปกครองเด็ก ร่วมกันประเมินความก้าวหน้าระหว่างการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็ก โดยใช้แบบประเมินความก้าวหน้า ครู นักสหวิชาชีพ เก็บรวบรวมข้อมูลนำมาสรุปความก้าวหน้าของเด็กและการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล รายงานความก้าวหน้าโดยผู้ปกครองเด็กมีส่วนร่วมในการประเมินผลและร่วมตัดสินใจในการทบทวนและปรับแผนให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็ก ประเมินเพื่อทบทวนและปรับแผนอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง หรือทุก 6 เดือน

7. การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ หมายถึง กระบวนการกำกับ ดูแล การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยคณะกรรมการนิเทศติดตาม ประเมินผล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ ครู และนักสหวิชาชีพ ดำเนินการนิเทศติดตาม ประเมินผล เพื่อให้ความช่วยเหลือ แนะนำในการจัดประสบการณ์และบริการแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาความสามารถ ตรวจสอบการจัดบริการให้เป็นไปตามระยะเวลาและเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การจัดโปรแกรม การได้รับและใช้สื่อสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

5. แนวทางการจัดกิจกรรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นการส่งเสริมพัฒนาการ การอบรมเลี้ยงดู และการเตรียมความพร้อมของเด็กอย่างเหมาะสมผ่านปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ดูแล หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ การดำเนินการให้บริการดังกล่าวจำเป็นต้องยึดหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาที่ครอบคลุมเด็กพิการหรือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทุกประเภท โดยไม่เลือกปฏิบัติ
2. ยึดหลักการของการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผ่านการอบรมเลี้ยงดูและการเตรียมความพร้อมอย่างเหมาะสม
3. มุ่งพัฒนาเด็กแบบองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัยและระดับพัฒนาการ
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขตามศักยภาพของตน

5. เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา เพื่อเป็นเครือข่ายในการสนับสนุนการพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มควรเริ่มต้นทันทีเมื่อพบความพิการหรือความล่าช้าทางพัฒนาการ เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก ภาษาและการสื่อสาร ทักษะทางสังคม การช่วยเหลือตนเอง และทักษะความสามารถทางการเรียนรู้ ทั้งนี้ ทักษะแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและเป็นรากฐานสำคัญของพัฒนาการในภาพรวมของเด็ก (กลุ่มแผนงานและงบประมาณ, 2551, น. 33-36) รายละเอียดของทักษะแต่ละด้าน มีดังนี้

1. ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ (Gross Motor Skill)

ทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การนั่ง ยืน เดิน วิ่ง และการเคลื่อนไหวอื่น ๆ ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตของเด็ก เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ

แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่เกี่ยวกับการนั่ง ยืน เดิน วิ่ง ปีนป่าย กระโดด และทำกิจกรรมอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้สามารถควบคุมกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก และการเคลื่อนไหวให้ประสานสัมพันธ์กันได้อย่างคล่องแคล่ว

2. ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก (Fine Motor Skill)

ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กเป็นความสามารถในการประสานงานระหว่างมือกับตา รวมถึงทักษะการจดจำ การคิด การแก้ปัญหา และความพร้อมทางวิชาการเบื้องต้น

แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กเกี่ยวกับการใช้กล้ามเนื้อ

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้สามารถควบคุมกล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็ก และการเคลื่อนไหวให้ประสานสัมพันธ์กันได้อย่างคล่องแคล่ว

3. ทักษะทางด้านภาษาและการสื่อสาร (Language/Communication Skill)

ภาษาคือเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กจะเริ่มเรียนรู้ภาษาตั้งแต่แรกเกิดผ่านการฟังและการเลียนแบบ

แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการใช้ภาษา การรับรู้ ความเข้าใจภาษา และการแสดงออกทางภาษา ทั้งภาษาท่าทางและภาษาพูดที่เป็นเสียง คำ วลี ประโยค และการพูดในชีวิตประจำวัน

จุดมุ่งหมาย เพื่อสื่อสาร สนทนา กับผู้อื่นในสังคม ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

4. ทักษะทางสังคม (Social Skill)

ทักษะทางสังคมเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสามารถในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น เช่น การแบ่งปัน การรอคอย และความมีน้ำใจ

แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ความรับผิดชอบ การแสดงอารมณ์และความรู้สึกในสถานการณ์ต่าง ๆ การรับรู้ความต้องการ และความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นตามลำพังและเล่นเป็นกลุ่ม

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ปฏิบัติตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม และมีความสุข

5. ทักษะการช่วยเหลือตนเอง (Self-Help Skill)

ทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองแสดงถึงความสามารถในการจัดการตนเองในชีวิตประจำวัน เช่น การดูแลร่างกายและการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการทำความสะอาดร่างกาย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ และการขับถ่าย

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้

6. ทักษะความสามารถทางการเรียนรู้ (Pre-academic Skill)

พื้นฐานทางวิชาการเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในระดับถัดไป ซึ่งรวมถึงการรู้จักสี รูปร่าง จำนวน และการแก้ปัญหาเบื้องต้น

แนวทางการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติการรับรู้เกี่ยวกับร่างกาย ที่ตั้งของวัตถุ สี รูปร่าง ขนาด จำนวน ปริมาณพื้นผิว ทิศทาง ตำแหน่งที่ตั้ง เวลา การจำแนก การเปรียบเทียบความแตกต่าง ความเข้าใจและการแก้ปัญหา

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรัญจิต วรรณนวล (2549) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด และ 3) ศึกษาแนวทางการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด

วิธีดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการศูนย์ ครู และผู้ปกครองของเด็กพิการ ที่รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจากศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ปีการศึกษา 2543-2549 จำนวน 570 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตรฐานค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเที่ยง 0.97 การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการของ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด สามารถปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการ เก็บรวบรวมข้อมูลประวัติจากหลักฐานและสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) ด้านการประเมินความสามารถพื้นฐาน ของเด็กพิการ ด้านการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเด็กพิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการตามความต้องการจำเป็น ด้านการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพและเตรียมความพร้อม ตามแผนที่กำหนด ด้านการอบรมผู้ปกครอง ด้านการให้บริการช่วยเหลือโดยชุมชนและ บริการทรัพยากรทางการเรียนรู้ และด้านการเยี่ยมบ้าน ส่วนด้านการจัดทำแผนการให้ บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Service Plan: IFSP) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด ได้แก่ ควรจัดสรรงบประมาณและบุคลากรเพิ่ม มีการเยี่ยมบ้าน อย่างต่อเนื่อง จัดอบรมให้กับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอและมีค่าเดินทางให้กับผู้ปกครอง จัดทำแผน IEP ให้กับเด็กพิการทุกคน และประชาสัมพันธ์งานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่ กลุ่มเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ

สุจิตพร สีฝั้น (2550) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการให้บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะ บุคคลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเข้าสู่ระบบ โรงเรียน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแบบการให้บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเข้าสู่ระบบโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยดำเนินการวิจัยพัฒนา 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ขั้นตอนที่ 2 การให้บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล และขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพของการให้บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล กลุ่มตัวอย่างใน การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และพ่อแม่/ผู้ปกครองของเด็กที่กำลังอยู่ใน ระหว่างการเข้ารับบริการในระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ

ประจำจังหวัดลำพูน เพื่อเข้าสู่ระบบโรงเรียนในภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2550 จำนวน 5 กรณีศึกษา หากวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิตินอนพาราเมตริก The Binomial Test สถิตินอนพาราเมตริก กรณีกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่มที่สัมพันธ์กัน The Cochran Q Test สถิตินอนพาราเมตริกกรณีกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่สัมพันธ์กัน The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในการศึกษาครั้งนี้มีสภาพปัญหาและความต้องการในระยะเชื่อมต่ออยู่ในระดับมาก โดยปัญหาและความต้องการด้านบุคลากร มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ และสูงสุดของผู้ปกครองในทุกกรณีศึกษา

2. เกณฑ์การรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมของการศึกษาครั้งนี้มีเกณฑ์การรับที่แตกต่างกัน โดยพบว่าสภาพปัญหาและความต้องการในการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

3. แบบการให้บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้อง คือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ พ่อแม่/ผู้ปกครอง ผู้ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ผู้ให้บริการในระยะเชื่อมต่อ และครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจากระบบโรงเรียน ดำเนินการตามกระบวนการ 3 ระยะ ซึ่งประกอบด้วย 8 ขั้นตอน โดยระยะที่ 1 ประกอบด้วย ขั้นตอนการพบปะแนะนำตัวผู้ให้บริการ ขั้นตอนการชี้แจงตารางกิจกรรมการให้บริการในระยะเชื่อมต่อ ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนที่เด็กจะเข้ารับการศึกษา ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว และขั้นตอนการวางแผนการให้บริการในระยะเชื่อมต่อร่วมกับข้อมูลผู้ปกครอง ระยะที่ 2 เป็นระยะเตรียมความพร้อมและระยะที่ 3 ประกอบด้วย ขั้นตอนการรายงานผล และส่งต่อข้อมูล และขั้นตอนการติดตามประเมินผล

3.1 เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล จะมีพัฒนาการในสถานะสมดุสูงกว่าก่อนได้รับการบริการ

3.2 เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความคงทนในเชิงบวกของพัฒนาการในสถานะสมดุล ภายหลังจากได้รับการในระยะเชื่อมต่อบุคคล

3.3 ผู้ปกครองของเด็กมีความพึงพอใจต่อพัฒนาการในสถานะสมดุลของเด็กก่อนและหลังการให้บริการอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการให้บริการมีความพึงพอใจสูงกว่าก่อนการให้บริการ

3.4 ผู้ปกครองของเด็กมีความคาดหวังต่อการให้บริการในระยะเชื่อมต่อทั้งก่อนและหลังการให้บริการในระดับมาก และหลังการให้บริการมีความคาดหวังสูงกว่าก่อนการให้บริการ

อำพร ราชติกา (2551) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่องานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ ดังนี้ 1) จริยธรรมสำหรับผู้บริหาร 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 3) ศักยภาพของผู้บริหาร 4) บรรยากาศและสภาพแวดล้อม 5) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน 6) การบริหารงานบุคคล 7) เทคโนโลยีที่ใช้ในการบริหารจัดการ แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้บริหารจะนำพาองค์กรให้มีประสิทธิภาพได้ ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ชุมชน สังคม และการประพฤติดัวเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยกย่องเคารพ นับถือ ศรัทธา ไว้วางใจให้แก่ผู้ร่วมงาน

จันจิรา เตจ๊ะจักร (2552) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม แก่เด็กออทิสติกของสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน และขั้นตอนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในระยะก่อนเข้าสู่โปรแกรมและขั้นตอนสภาพการดำเนินงานในระยะเข้าสู่โปรแกรมของทีมสหวิชาชีพแก่เด็กออทิสติกของสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย จากการศึกษากรณีศึกษาโดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นเด็กออทิสติกที่มีระดับอาการที่แตกต่างกัน คือ ระดับอาการรุนแรงและระดับอาการไม่รุนแรง ภายใต้การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในระยะก่อนเข้าสู่โปรแกรมและในระยะการเข้าสู่โปรแกรมของทีมสหวิชาชีพของสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลในเชิงลึก โดยใช้เครื่องมือและวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ความสนใจและความเข้าใจของผู้ปกครองต่อกระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่กรณีศึกษา ผลการศึกษาจึงเป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กออทิสติกที่มารับบริการของสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ทั้งหมด นำเสนอโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การดำเนินงานและขั้นตอนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในระยะก่อนเข้าสู่โปรแกรมของกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณี ผู้ปกครองเป็นผู้ส่งต่อเด็กเข้ารับบริการ ต่อเนื่องด้วยกลุ่มพยาบาลทำการคัดกรองและคัดแยกภาวะเสี่ยงออทิสติก เพื่อส่งผลในขั้นตอนของการเข้าสู่โปรแกรมต่อไป

2. ขั้นตอนและสภาพการดำเนินงานในระยะเข้าสู่โปรแกรมของทีมสหวิชาชีพของกรณีศึกษาโดยส่งผลของการคัดกรองและผลการคัดแยกภาวะเสี่ยงออทิสติกให้แพทย์ทำการวินิจฉัย พบว่า กรณีน้องเอ เป็นเด็กออทิสติกอาการไม่รุนแรงส่งต่อกลุ่มพยาบาลเพื่อประเมินพัฒนาการ ตรวจสอบแผนการรักษาเข้ารับโปรแกรมของสหวิชาชีพ คือ ด้านการศึกษาพิเศษ

จำนวน 1 ครั้ง/เดือน และน้องดีเป็นเด็กออทิสติกระดับกลุ่มอาการรุนแรง ได้รับโปรแกรมของสหวิชาชีพที่ต่างกัน คือ ได้รับการรักษาด้านออรรถบำบัด ด้านกิจกรรมบำบัดและด้านการศึกษาพิเศษ โดยความถี่ของการรับบริการในแต่ละด้านจำนวน 2 ครั้ง/สัปดาห์

ญาณิกา สุพล (2554) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนรวม 330 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร 38 คน และครูผู้สอน 292 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากการเทียบตาราง Krejcie and Morgan ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง .33-.89 มีค่าความเชื่อมั่น .95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test และ F-test (One-way ANOVA)

ผลการศึกษาพบว่า

1. การบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการประเมินความสามารถพื้นฐาน
2. เปรียบเทียบการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูผู้สอนทุกด้าน
3. เปรียบเทียบการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการประเมินความสามารถพื้นฐาน และด้านการให้บริการด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ปัญหาในการบริหารงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีปัญหาด้านการจัดเก็บเอกสาร ยังไม่เป็นระบบมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อมูลเด็กพิการไม่เป็นปัจจุบันและการสำรวจข้อมูลเด็กพิการยังไม่ทั่วถึงตามลำดับ

ผดุง อารยะวิญญู (2554) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เด็กพิการ ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว ในจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทย และแขวงจำปาศัก ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วิเคราะห์องค์ประกอบของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เด็กพิการในกลุ่มชาติพันธุ์ ไทย-ลาว และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการที่สอดคล้องกับบริบทประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ดำเนินการวิจัยด้วยการผสมผสานวิทยาระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณโดยอาศัยเทคนิค การวิจัยแนวชาติพันธุ์วรรณา การสนทนากลุ่ม ร่วมกับการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการศึกษาด้วยเทคนิคการวิจัยแนวชาติพันธุ์ไทย-ลาว ควรประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

- 1) ด้านครอบครัว 2) ด้านความช่วยเหลือจากชุมชนองค์กรภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 3) ด้านการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อม
- เมื่อนำแนวทางกรให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทั้ง 4 ด้าน ที่พบ ไปสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรศูนย์การศึกษาพิเศษ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบได้เป็น 10 องค์ประกอบ ดังนี้
- 1) บุคลากรหรือองค์กรที่ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จำนวน 19 ข้อ 2) ความร่วมมือประสานเครือข่ายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 13 ข้อ 3) สิทธิทางสังคม จำนวน 13 ข้อ 4) สิทธิทางการศึกษา จำนวน 9 ข้อ 5) การมีส่วนร่วม จำนวน 14 ข้อ 6) การสนับสนุนการขอรับบริการด้านสิทธิ จำนวน 8 ข้อ 7) การรับบริการจากภาครัฐ จำนวน 3 ข้อ 8) การประสานงานให้บริการและส่งต่อ จำนวน 7 ข้อ 9) การรับบริการจากภาครัฐ จำนวน 3 ข้อ 10) สิทธิด้านอาชีพ จำนวน 3 ข้อ
- เมื่อนำองค์ประกอบดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการสนทนากลุ่ม พบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบาย มาตรการและโครงการสำหรับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ควรประกอบด้วย 1) การส่งเสริมให้เด็กพิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ด้วยมาตรการ 3 โครงการสำคัญ 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ด้วย 6 มาตรการ 3 โครงการสำคัญ 3) เร่งรัดส่งเสริมให้สังคมยอมรับเด็กพิการมากขึ้นด้วย 5 มาตรการ 3 โครงการสำคัญ 4) ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กพิการที่อยากเรียนต้องได้เรียน ด้วย 5 มาตรการ 3 โครงการสำคัญ 5) มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการทุกภาคส่วนด้วย 4 มาตรการ 3 โครงการสำคัญ 7) เร่งรัดการให้บริการทางการศึกษาแก่เด็กพิการอย่างทั่วถึงและหลากหลาย ด้วย 5 มาตรการ 3 โครงการสำคัญ 8) ส่งเสริมให้องค์กรประสานงานให้บริการและส่งต่อแก่เด็กพิการ ด้วย 4 มาตรการ 3 โครงการสำคัญ 9) ส่งเสริมการรับบริการจากภาครัฐที่ดีมีคุณภาพ ด้วย 3 มาตรการ 2 โครงการสำคัญ 10) ส่งเสริมอาชีพแก่ผู้พิการและผู้ดูแลเด็กพิการอย่างทั่วถึงและยั่งยืน ด้วย 5 มาตรการ

3 โครงการสำคัญ นโยบาย มาตรการและโครงการที่เป็นผลการวิจัยครั้งนี้ มีทิศทางเพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษได้ตระหนักถึงความจำเป็นและความต้องการที่หลากหลาย และไม่คงที่ของเด็กพิการ พยายามแสวงหาความร่วมมือในระดับท้องถิ่น เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่ายและการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละคน โดยการปรับหน่วยงานให้เป็นบ้าน เปลี่ยนการให้บริการดุจเสมือนพ่อแม่

ญาณิศา เทียนงูเหลือม (2556) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 72 คน และผู้ปกครองเด็กพิการ จำนวน 207 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณด้วยสูตรของ ยามาเน่ แล้วทำการสุ่มตามระดับชั้น ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 คน เป็นครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 44 คน และผู้ปกครองเด็กพิการที่มารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จำนวน 170 คน รวม 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสภาพการปฏิบัติงานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการปฏิบัติงานการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$) = 4.07)
2. สภาพการปฏิบัติงานการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างตามความคิดเห็นของครูผู้ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$) = 4.73)
3. สภาพการปฏิบัติงานการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างตามความคิดเห็นของผู้ปกครองผู้ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$) = 3.92)
4. การเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างตามความคิดเห็นของครูผู้ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และผู้ปกครองให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยภาพรวมแตกต่างกัน ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ยิ่งพร เจียรตระกูล (2556) ได้วิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกระบี่ ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกระบี่ และเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกระบี่ ตามลักษณะการรับบริการของเด็กพิการในปกครอง

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองของเด็กพิการที่นำบุตรหลานมารับบริการแบบไป-กลับหมุนเวียน ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกระบี่ ผู้ปกครองของเด็กพิการที่รับบริการตามโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู และผู้ปกครองของเด็กพิการที่รับบริการตามบ้าน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 108 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ ค่าวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบจำแนกทางเดียว One-Way ANOVA เมื่อพบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของ เชฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ปกครองเด็กพิการที่นำบุตรหลานมารับบริการ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกระบี่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ปกครองเด็กพิการที่นำบุตรหลานมารับบริการ มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด คือ การรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ รองลงมา คือ การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา การประเมินความสามารถพื้นฐาน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การให้บริการด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมการประเมินความก้าวหน้า ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การส่งต่อและการนิเทศติดตาม ประเมินผล

2. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกระบี่ ตามลักษณะการรับบริการของเด็กพิการในปกครอง พบว่า ผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมารับบริการลักษณะต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ธัญญารัตน์ เมืองอินทร์ (2558) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทัศนะของครูการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2557 จำนวน 171 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นแบบไม่เป็นสัดส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสถิติค่า t (t -test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทัศนะของครูการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก
2. ปัญหาการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทัศนะของครูการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีปัญหาและรายด้านมีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง
3. การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทัศนะของครูการศึกษาพิเศษ จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวและแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทัศนะของครูการศึกษาพิเศษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาไม่แตกต่างกัน
5. การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทัศนะของครูการศึกษาพิเศษ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แยกเป็นรายด้าน พบว่า การจัดทำแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะครอบครัว และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
6. แนวทางการแก้ปัญหการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทัศนะของครูการศึกษาพิเศษ ดังนี้

ด้านที่ 1 มีการจัดกระบวนการให้บริการก่อนการให้บริการตามประเภทความพิการ ประเมินศักยภาพ การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและประสานการส่งต่อออกเยี่ยมบ้าน และขอรับเอกสาร เพิ่มเติม ด้านที่ 2 มีการติดต่อประสานงานและพานักเรียนไปสถานศึกษาที่จะส่งต่อเพื่อ สร้างความคุ้นเคย ด้านที่ 3 มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรและจัดทำเอกสารการประเมิน พัฒนาการนักเรียน ลงพื้นที่ให้บริการในเชิงรุกอย่างสม่ำเสมอ ด้านที่ 4 มีการจัดทำคู่มือการให้บริการ สิทธิของผู้พิการและผู้ดูแลคนพิการให้กับผู้ปกครองทุกคน และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล หรือการประเมินทุกด้าน และตระหนักในการเข้าร่วมทุกครั้งที่มีการจัดประชุม ด้านที่ 5 มีการให้ครู ผู้รับผิดชอบออกให้บริการตามบ้านมากขึ้น และมีการสอนผู้ปกครองเพื่อดูแลเด็กพิการด้วยตนเองด้วย ด้านที่ 6 มีการให้ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินความก้าวหน้าร่วมด้วย แก่ไขแบบประเมินตามพัฒนาการ แบ่งตามประเภทความพิการ ด้านที่ 7 มีการจัดลำดับขั้นตอนการออกนิเทศนักเรียนที่ไปเรียนต่อ ที่โรงเรียนทุกภาคเรียนอย่างต่อเนื่อง

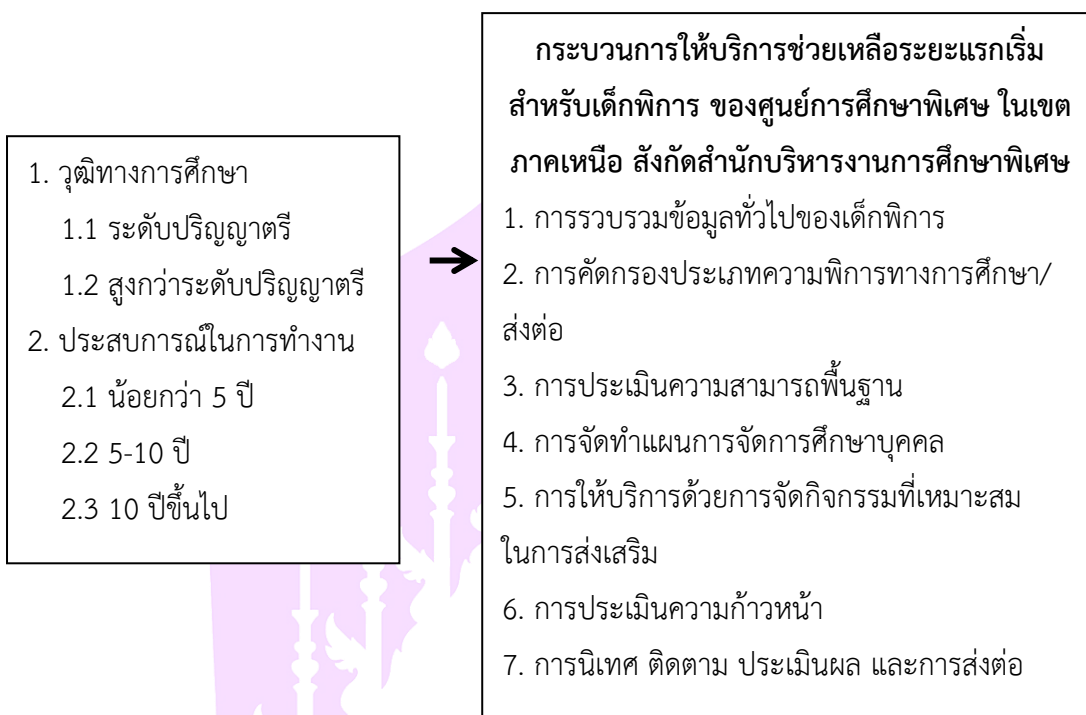
กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับ เด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน รายละเอียดดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพ 2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน รวมทั้งสิ้น 707 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2566) แบ่งเป็น

- 1.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดพะเยา จำนวน 83 คน
- 1.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย จำนวน 115 คน
- 1.3 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำพูน จำนวน 78 คน
- 1.4 ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 179 คน
- 1.5 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดน่าน จำนวน 41 คน
- 1.6 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง จำนวน 82 คน
- 1.7 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 70 คน
- 1.8 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดแพร่ จำนวน 59 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัด

ภาคเหนือตอนบน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เคอร์ซีและมอร์แกน (Kercie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 254 คน แล้วนำมากำหนดสัดส่วน ตามขนาดของประชากรในแต่ละศูนย์ฯ และทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตาราง 2 แสดงข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

สถานศึกษา	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดพะเยา	83	30
ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย	115	42
ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำพูน	78	27
ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่	179	66
ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดน่าน	41	14
ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง	82	30
ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน	70	24
ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดแพร่	59	21
รวม	707	254

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีลักษณะแบบตรวจสอบตามรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา และการส่งต่อ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม 6 การประเมินความก้าวหน้า 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
ในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
ในระดับน้อย

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
ในระดับปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
ในระดับมาก

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
ในระดับมากที่สุด

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ รวมทั้งเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการการสร้างเครื่องมือ โดยจัดทำตารางโครงสร้างและเนื้อหา เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข

3. สร้างเครื่องมือที่กำหนดตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในการแบบสอบถามและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีรายนามผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

5.1 ดร.นริศรา เสือคล้าย อาจารย์สาขาวิชาวัดและประเมินผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยพะเยา

5.2 นางสาวดา ปาดอน รองผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดพะเยา

5.3 นางอมรรัตน์ ยาวีราช ครูชำนาญการพิเศษศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดพะเยา

พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item–Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- +1 ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 0 ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 1 ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจคำถามไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

โดยใช้สูตร ค่า IOC ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
	R	แทน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

6. นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ พบว่าทุกข้อคำถามมีค่าดัชนีเท่ากับ .91

7. แก้ไขปรับปรุงข้อคำถามบางข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญภายใต้การดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจอีกครั้ง

8. นำเครื่องมือวัดที่ได้ทำการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน จากศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ ครอนบาค พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .99

9. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขวิเคราะห์หาคุณภาพเรียบร้อยแล้วมาจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ได้กำหนดไว้ใน การวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสืออนุญาตขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เพื่อขอความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษา ตอบแบบสอบถาม ในการวิจัยครั้งนี้
2. ผู้วิจัยนำหนังสือแจ้งขอความร่วมมือพร้อมกับแบบสอบถาม จำนวน 254 ชุด กับสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน
3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 15 วัน จากนั้นตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ เติมนำข้อมูลไปวิเคราะห์เชิงสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับคำถามในการวิจัยและการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน วิเคราะห์โดยใช้สถิติการคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง โดยมีเกณฑ์การแปลผลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือ
ระยะแรกเริ่ม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติ หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษา
สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษา
กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัด
ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย

1.1 การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามแต่ละข้อ โดยใช้สูตร IOC
(Index of Item Objective Congruence) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ

IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
R	แทน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

1.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้การหา
ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย

2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการดำเนินงาน
การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริม
ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน
ประกอบด้วย

2.2.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

2.2.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.3 สถิติที่ใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือ
ระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิเศษ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล
สำเร็จรูป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษา เรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามวุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งนำมาแจกแจงค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

ทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และเปรียบเทียบ ตามวุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยใช้ t-test และ One-Way ANOVA

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามวุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ตาราง 3 แสดงจำนวน และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิทางการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1) ระดับปริญญาตรี	171	67.32
2) สูงกว่าปริญญาตรี	83	32.68
รวม	254	100.00

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษา ในระดับปริญญาตรี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 67.32 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 32.68

ตาราง 4 แสดงจำนวน และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. น้อยกว่า 5 ปี	102	40.16
2. 5-10 ปี	67	26.38
3. 10 ปี ขึ้นไป	85	33.46
รวม	254	100

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน อยู่ในช่วงน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 40.16 ในช่วง 5-10 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 26.38 และในช่วง 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 33.46

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวม

สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม	n = 254		ระดับการดำเนินงาน	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ	3.93	0.54	มาก	6
ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ	3.93	0.69	มาก	7
ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน	4.01	0.96	มาก	4
ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	4.03	1.28	มาก	2

ตาราง 5 (ต่อ)

สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่ม	n = 254		ระดับ การดำเนินงาน	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรม ที่เหมาะสม	4.02	1.72	มาก	3
ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า	4.06	2.11	มาก	1
ขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ	4.01	2.48	มาก	5
เฉลี่ยรวม	4.00	1.28	มาก	

จากตาราง 5 พบว่าสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวมพบว่าสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 1.28) เมื่อพิจารณารายด้าน ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 2.11) รองลงมาคือ ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 1.28) ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 1.72) ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.96) ขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 2.48) ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.54) และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ	n = 254		ระดับ การดำเนินงาน	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. มีการประชุมบุคลากรเพื่อวางแผนในการดำเนินการรวบรวมข้อมูล จัดทำประวัติเด็กพิการ รวมถึงการจัดเก็บเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ	3.93	0.51	มาก	2
2. มีการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การซักประวัติพื้นฐานของเด็กพิการทุกประเภทจากผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กพิการ เพื่อหาสาเหตุความบกพร่องก่อนการประเมิน	4.03	0.64	มาก	1
3. มีการประชุมวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่เหมาะสมกับประเภทความพิการ	3.91	0.73	มาก	3
4. มีการมอบหมายบุคลากรรับผิดชอบในการเก็บเอกสาร ข้อมูลพื้นฐานของเด็กพิการได้อย่างเหมาะสม	3.90	0.70	มาก	4
5. มีการติดตาม เยี่ยมบ้านเด็กพิการ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์และสมบูรณ์มากขึ้น	3.90	0.73	มาก	5
เฉลี่ยรวม	3.93	0.54	มาก	

จากตาราง 6 พบว่า สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ มีการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การซักประวัติพื้นฐานของเด็กพิการทุกประเภทจากผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กพิการ เพื่อหาสาเหตุความบกพร่องก่อนการประเมิน ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.64) รองลงมา คือ มีการประชุมบุคลากร

เพื่อวางแผนในการดำเนินการรวบรวมข้อมูล จัดทำประวัติเด็กพิการ รวมถึงการจัดเก็บเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.51) และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการติดตามเยี่ยมบ้านเด็กพิการ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์และสมบูรณ์มากขึ้น ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.73)

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ

การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ	ขั้นตอนที่ 2 n = 254		ระดับ การดำเนินงาน	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. มีการประชุมวางแผนการคัดกรองเด็กพิการอย่างเป็นระบบ	4.01	0.72	มาก	1
2. มีเครื่องมือหรือแบบคัดกรองประเภทความพิการที่เหมาะสม	3.87	0.78	มาก	6
3. ผู้ดำเนินการคัดกรองมีวุฒิปัตรีผู้ดำเนินการคัดกรองเด็กพิการทางการศึกษา	3.93	0.74	มาก	4
4. มีการดำเนินการคัดกรองเด็กพิการ	3.98	0.81	มาก	2
5. มีการติดต่อประสานงานกับภาคีเครือข่ายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในด้านการคัดกรอง	3.94	0.86	มาก	3
6. มีการส่งต่อเพื่อวินิจฉัยจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น การตรวจวัดระดับการได้ยิน การตรวจวัดระดับสติปัญญา	3.86	0.89	มาก	7
7. มีการนำผลการคัดกรองไปใช้ในการวางแผนในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม	3.93	0.89	มาก	5
เฉลี่ยรวม	3.93	0.69	มาก	

จากตาราง 7 พบว่า สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการ

ทางการศึกษาและการส่งต่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการประชุมวางแผน การคัดกรองเด็กพิการอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.72) รองลงมา คือ มีการดำเนินการ คัดกรองเด็กพิการ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.85) และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การส่งต่อเพื่อวินิจฉัย จากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น การตรวจวัดระดับการได้ยิน การตรวจวัดระดับสติปัญญา ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.89)

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือ ตอนบน ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน	n = 254		ระดับ การดำเนินงาน	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. มีการประชุมวางแผนการประเมิน ความสามารถพื้นฐานของเด็กพิการทุกคน	3.94	0.96	มาก	5
2. มีการมอบหมายให้มีบุคลากร ในการรับผิดชอบการประเมิน ความสามารถพื้นฐาน	4.07	0.97	มาก	1
3. มีการสังเกตพฤติกรรมเด็กพิการ เพื่อค้นหาจุดเด่น จุดด้อย	4.05	1.04	มาก	3
4. มีการจัดบันทึกผลการประเมินทักษะ ความสามารถพื้นฐานของเด็กพิการ	4.00	1.08	มาก	4
5. มีการประเมินความสามารถพื้นฐาน ครอบคลุมทุกด้าน	3.93	1.14	มาก	6
6. มีการวิเคราะห์งานและจัดกระทำข้อมูล พฤติกรรมเด็ก เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการ ตามวัยของกับเด็กปกติทั่วไป	4.06	1.18	มาก	2
เฉลี่ยภาพรวม	4.01	0.96	มาก	

จากตาราง 8 พบว่า สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.96) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการมอบหมายให้มีบุคลากรในการรับผิดชอบการประเมินความสามารถพื้นฐาน มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.97) รองลงมา คือ มีการวิเคราะห์งานและจัดกระทำข้อมูลพฤติกรรมเด็ก เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการตามวัยของกับเด็กปกติทั่วไป มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, SD = 1.18) และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการประเมินความสามารถพื้นฐานครอบคลุมทุกด้าน มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 1.14)

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล	n = 254		ระดับ การดำเนินงาน	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. มีการมอบหมายบุคลากรเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	4.03	1.21	มาก	3
2. มีการพัฒนาผลการประเมินความสามารถขั้นพื้นฐานมาใช้ประกอบการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล	3.99	1.24	มาก	6
3. มีการศึกษาขั้นตอนขั้นตอนจัดทำแผนการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ	4.02	1.32	มาก	4
4. แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสอดคล้องกับความพิการและมีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษ	4.13	1.33	มาก	1
5. มีการประเมินความต้องการของเด็กพิการเพื่อขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา	3.96	1.40	มาก	7

ตาราง 9 (ต่อ)

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล	n = 254		ระดับ การดำเนินงาน	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
6. มีระบบขั้นตอนและแนวทางในการจัดหาหรือจัดบริการเสริมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กพิการแต่ละคน	4.00	1.47	มาก	5
7. มีการนำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไปใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ	4.06	1.50	มาก	2
เฉลี่ยภาพรวม	4.03	1.28	มาก	

จากตาราง 9 พบว่า สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 1.28) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สอดคล้องกับความพิการและมีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 1.33) รองลงมา คือ มีการนำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไปใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.50) และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการประเมินความต้องการของเด็กพิการ เพื่อขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 1.40)

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม	n = 254		ระดับ การดำเนินงาน	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. มีการประชุมการวางแผนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กพิการ	3.98	1.58	มาก	6

ตาราง 10 (ต่อ)

ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม	n = 254		ระดับ การดำเนินงาน	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
2. มีการมอบหมายบุคลากรรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการอย่างเหมาะสม	4.05	1.63	มาก	3
3. มีการคำนึงถึงระดับความสามารถพื้นฐานและข้อจำกัดของเด็กพิการแต่ละบุคคลในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการทุกประเภท	4.05	1.68	มาก	4
4. มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภทความพิการแต่ละบุคคล	3.89	1.76	มาก	8
5. มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภทความพิการแต่ละบุคคล	4.02	1.79	มาก	5
6. มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมต้องมีความสอดคล้องกับระดับความสามารถและความต้องการจำเป็นพิเศษสำหรับเด็กพิการทุกประเภท	4.06	1.86	มาก	2
7. สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการมีความคงทน สามารถใช้กับเด็กพิการทุกประเภทได้ตามความต้องการจำเป็น	4.11	1.91	มาก	1
8. มีการประเมินผลและทบทวนแผนการจัดการศึกษา อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง	3.97	1.99	มาก	7
เฉลี่ยภาพรวม	4.02	1.72	มาก	

จากตาราง 10 พบว่า สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 1.72) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติ

อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการมีความคงทน สามารถใช้กับเด็กพิการทุกประเภทได้ตามความต้องการจำเป็น ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 1.91) รองลงมาคือ มีการใช้ 6 ทักษะการเรียนรู้ ในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมต้องมีความสอดคล้องกับระดับความสามารถและความต้องการจำเป็นพิเศษสำหรับเด็กพิการทุกประเภท ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.86) และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภทความพิการแต่ละบุคคล ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 1.76)

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ชั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า จำแนกรายข้อ

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า	n = 254		ระดับ การดำเนินงาน	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. มีการประชุมการวางแผนประเมินความก้าวหน้าของเด็กพิการที่มารับบริการ	4.05	2.01	มาก	3
2. มีการจัดบันทึกและรวบรวมข้อมูลความสามารถ ก่อน ระหว่าง และหลังการประเมินความก้าวหน้า	4.07	2.08	มาก	2
3. มีการใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ ในการประเมินความก้าวหน้า	4.11	2.13	มาก	1
4. พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการประเมินผลพัฒนาการและร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม	4.04	2.21	มาก	4
5. มีการรายงานผลการประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการของเด็กพิการ	4.02	2.28	มาก	5
เฉลี่ยรวม	4.06	2.11	มาก	

จากตาราง 11 พบว่า สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ชั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า โดยภาพรวม

อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 2.11) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ ในการประเมินความก้าวหน้า ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 2.13) รองลงมาคือ มีการจัดบันทึกและรวบรวมข้อมูลความสามารถ ก่อน ระหว่าง และหลังการประเมินความก้าวหน้า ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 2.08) และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการรายงานผลการประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการของเด็กพิการ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 2.28)

ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ชั้นตอนที่ 7 การนิเทศติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ

การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ	n = 254		ระดับ การดำเนินงาน	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. มีการประชุมวางแผน การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อเด็กพิการ	3.99	2.34	มาก	5
2. มีแผนและปฏิทินในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อเด็กพิการ	4.09	2.39	มาก	1
3. มีการมอบหมายบุคลากรที่มีความรู้ ความเหมาะสมในการส่งต่อเด็กพิการ	4.07	2.45	มาก	2
4. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล การส่งต่ออย่างต่อเนื่อง	4.06	2.49	มาก	3
5. มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งต่อเด็กพิการทุกประเภท	3.93	2.56	มาก	8
6. มีระบบการจัดเก็บข้อมูลการส่งต่อ เป็นปัจจุบัน	3.98	2.61	มาก	7
7. มีการติดตามข้อมูลการส่งต่อ ตลอดจน เด็กพิการที่ได้รับการส่งต่ออย่างต่อเนื่อง	4.03	2.67	มาก	4
8. มีการรายงานความก้าวหน้าของระบบ การส่งต่อเป็นปัจจุบัน	3.95	2.73	มาก	6
เฉลี่ยรวม	4.01	2.48	มาก	

จากตาราง 12 พบว่า สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 2.48) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ มีแผนและปฏิทินในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อเด็กพิการ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 2.39) รองลงมาคือ มีการมอบหมายบุคลากรที่มีความรู้ความเหมาะสมในการส่งต่อเด็กพิการ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 2.45) และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งต่อเด็กพิการทุกประเภท ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 2.56)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานดังปรากฏรายละเอียดตามตาราง 13-14

ตาราง 13 แสดงการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา

สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม	ระดับปริญญาตรี		สูงกว่าระดับปริญญาตรี		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ	3.90	0.57	4.00	0.47	9.18*	0.00
2. การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ	3.87	0.62	4.06	0.80	0.02	0.87
3. การประเมินความสามารถพื้นฐาน	3.91	0.63	4.21	1.40	2.67	0.10
4. การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	3.92	0.61	4.24	2.06	3.21	0.07

ตาราง 13 (ต่อ)

สภาพการดำเนินงานการให้บริการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม	ระดับปริญญาตรี		สูงกว่าระดับ ปริญญาตรี		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
5. การให้บริการด้วยกิจกรรม ที่เหมาะสม	3.89	0.62	4.28	2.87	3.98*	0.04
6. การประเมินความก้าวหน้า	3.90	0.62	4.37	3.57	4.30*	0.03
7. การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ	3.84	0.55	4.37	4.27	3.94*	0.04
รวมเฉลี่ย	3.89	0.52	4.22	2.10	3.75	0.05

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 13 ค่าเฉลี่ยของสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำแนกวุฒิทางการศึกษา เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพรวมไม่มีความแตกต่าง พิจารณารายด้าน พบว่า ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า และขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 14 แสดงการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม		SS	df	MS	F	Sig.
1. การเก็บรวบรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.535	2	0.267	0.91	0.404
ข้อมูลทั่วไปของเด็ก	ภายในกลุ่ม	73.701	251	0.294		
พิการ	โดยรวม	74.235	253			

ตาราง 14 (ต่อ)

สภาพการดำเนินงานการให้บริการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม		SS	df	MS	F	Sig.
2. การคัดกรองประเภท	ระหว่างกลุ่ม	0.512	2	0.256	0.534	0.587
ความพิการทางการศึกษา	ภายในกลุ่ม	120.171	251	0.479		
และการส่งต่อ	โดยรวม	120.682	253			
3. การประเมิน	ระหว่างกลุ่ม	0.333	2	0.166	0.179	0.837
ความสามารถพื้นฐาน	ภายในกลุ่ม	233.818	251	0.932		
	โดยรวม	234.151	253			
4. การจัดทำแผนการ	ระหว่างกลุ่ม	0.996	2	0.498	0.301	0.741
จัดการศึกษาเฉพาะ	ภายในกลุ่ม	416.004	251	1.657		
บุคคล	โดยรวม	417.001	253			
5. การให้บริการด้วย	ระหว่างกลุ่ม	3.068	2	1.534	0.514	0.599
กิจกรรมที่เหมาะสม	ภายในกลุ่ม	749.204	251	2.985		
	โดยรวม	752.273	253			
6. การให้บริการด้วย	ระหว่างกลุ่ม	7.605	2	3.803	0.853	0.427
กิจกรรมที่เหมาะสม	ภายในกลุ่ม	1118.441	251	4.456		
	โดยรวม	1126.046	253			
7. การให้บริการด้วย	ระหว่างกลุ่ม	9.117	2	4.558	0.737	0.480
กิจกรรมที่เหมาะสม	ภายในกลุ่ม	1552.253	251	6.184		
	โดยรวม	1561.37	253			
สภาพการดำเนินงาน	ระหว่างกลุ่ม	1.728	2	0.864	0.528	0.591
	ภายในกลุ่ม	411.193	251	1.638		
	โดยรวม	412.921	253			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 14 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่จำแนกตามประสบการณ์ ในภาพรวมและรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพ และเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาและ ประสบการณ์การในการปฏิบัติงาน กลุ่มเป้าหมาย คือ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซี่และมอร์แกน จำนวน 254 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ F-Testโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และนำเสนอในรูปแบบคำบรรยาย

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวม พบว่า สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถ ขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ และขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ ตามลำดับ ดังนี้

1.1 ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า พบว่า มีการใช้แบบประเมินผลพัฒนาการในการประเมินความก้าวหน้า

1.2 ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ พบว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสอดคล้องกับความพิการและมีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษ

1.3 ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม พบว่า สื่อ วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการมีความคงทน สามารถใช้กับเด็กพิการทุกประเภทได้ตามความต้องการจำเป็น

1.4 ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถ พบว่า มีการมอบหมายให้มีบุคลากรในการรับผิดชอบการประเมินความสามารถพื้นฐาน

1.5 ขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ พบว่า มีแผนและปฏิทินในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อเด็กพิการ

1.6 ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ พบว่า มีการสังเกต พฤติกรรม การสัมภาษณ์ การซักประวัติพื้นฐานของเด็กพิการทุกประเภทจากผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กพิการ เพื่อหาสาเหตุความบกพร่องก่อนการประเมิน

1.7 ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ พบว่า มีการประชุมวางแผนการคัดกรองเด็กพิการอย่างเป็นระบบ

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

2.1 สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำแนกวุฒิทางการศึกษา เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพรวมไม่มีความแตกต่าง พิจารณารายด้าน พบว่า ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า และขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ที่จำแนกตามประสบการณ์ ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษา การศึกษาสภาพการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวม พบว่า สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะ สถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน มีขั้นตอนฟื้นฟูสมรรถภาพและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือตั้งแต่เมื่อทราบว่ามีอาการบกพร่อง โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็กให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีอยู่โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งต้องมีการประเมินศักยภาพเบื้องต้นสภาพความบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นต่อไป การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์และวางแผนร่วมกับผู้ปกครอง การปฏิบัติการฟื้นฟูสมรรถภาพตามแผนร่วมกันระหว่างผู้ปกครองที่มีความรู้กับครูผู้สอนตลอดจนการประเมินผลทั้งระหว่างการให้บริการ และหลังการให้บริการช่วยเหลือ ทั้งนี้โปรแกรมที่จัดขึ้นต้องเป็นไปตามความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละบุคคล สอดคล้องกับ วรณี พลสมศรี (2568) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการให้การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กล่าวว่า การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษระดับปฐมวัยเป็นการส่งเสริมและอบรมเลี้ยงดูให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญาอย่างเป็นองค์รวมและสมดุลครบทุกด้านเป็นไปตามช่วงวัย การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษระดับปฐมวัยด้านการจัดการศึกษาต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทันทีที่พบความผิดปกติหรือมีพัฒนาการล่าช้า เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของการพัฒนาทุกด้านอย่างเป็นองค์รวมหากเด็กได้รับการจัดการศึกษาที่เหมาะสมควบคู่กับการบำบัดที่จำเป็นต่าง ๆ ตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจะสามารถมีพัฒนาการจนใกล้เคียงเด็กปกติได้

ซึ่งในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมีบุคลากรทางการแพทย์วินิจัยพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล เมื่อพบถึงความผิดปกติหรือมีพัฒนาการล่าช้า ต้องมีทำงานร่วมกันระหว่างครอบครัวกับนักวิชาชีพเพื่อร่วมกันปรับพฤติกรรมเด็ก ในเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องจัดการศึกษาเฉพาะรายบุคคลควบคู่กับการบำบัดจากนักวิชาชีพในระบบโรงเรียนเรียนรวมทั้งครอบครัวต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กควบคู่ไปกับโรงเรียนและรูปแบบในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ สถานศึกษาเฉพาะความพิการ และสอดคล้องกับ ดอกแก้ว มะโนมัย (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตามความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร พบว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ พรวิ สมแก้ว (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง ศูนย์การศึกษาพิเศษ จังหวัดพัทลุง ผลวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดพัทลุงในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษารองลงมา ได้แก่ ด้านการส่งต่อและการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ด้านการประเมินความสามารถพื้นฐาน ด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ ด้านการให้บริการด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินความก้าวหน้าและสอดคล้องกับ ชนมน พุทธิยมงคลกุล (2566) ได้ทำบทความวิชาการเรื่อง การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ก้าวสำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อตัวเด็กและครอบครัว ซึ่งการให้บริการจะดำเนินการตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 6 ปี หากเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการช่วยเหลือหรือการกระตุ้นพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา การสื่อสาร สังคม อารมณ์ และการปรับตัว และพัฒนาศักยภาพของเด็กที่เหลืออยู่นั้นจะมีความพร้อมหรือใกล้เคียงเด็กปกติมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกเกิดจนถึงอายุ 3 ปี เป็นช่วงที่มีความสำคัญมากและถือว่าเป็นก้าวที่สำคัญที่สุดของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เนื่องจากเป็นช่วงของการเรียนรู้และพัฒนา การเจริญเติบโตด้านร่างกายจิตใจ สติปัญญา และอารมณ์สูงสุดของเด็ก ผ่านขั้นตอนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ดังนี้ 1) การรับเด็กหรือการค้นหาเด็ก 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลรายบุคคล 3) การประเมินพัฒนาการ 4) การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)/ การให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP) 5) การจัดประสบการณ์/กิจกรรมที่เหมาะสม 6) การประเมินความก้าวหน้า 7) นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของ สภาพการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

2.1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสภาพการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำแนกภูมิภาคการศึกษา เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพรวมไม่มี

ความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความแตกต่างของวุฒิการศึกษาไม่ส่งผลต่อความแตกต่างในการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือตั้งแต่เมื่อทราบว่ามีความบกพร่อง เนื่องจากมุ่งเพื่อช่วยเหลือเด็กให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีอยู่โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ มีการประเมินศักยภาพเบื้องต้นสภาพความบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นต่อไป การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์และวางแผนร่วมกับผู้ปกครอง การปฏิบัติการฟื้นฟูสมรรถภาพตามแผนร่วมกันระหว่างผู้ปกครองที่มีความรู้กับครูผู้สอน ตลอดจนการประเมินผลทั้งระหว่างการให้บริการ และหลังการให้บริการช่วยเหลือ สอดคล้องกับ ดอกแก้ว มะโนมัย (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตามความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร พบว่า ผู้ปกครองที่มีอายุและรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร โดยภาพรวมไม่แตกต่าง และสอดคล้องกับ บุรินทร์ สารีคำ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน ผลการวิจัยพบว่า ระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการวัยเรียนตามบ้าน จำแนกวุฒิการศึกษา เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับ สุนิษา ชานนท์ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 2) เปรียบเทียบการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 ที่ จำแนกวุฒิการศึกษา เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ที่จำแนกตามประสบการณ์ ในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับ พรวิสมแก้ว (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง ศูนย์การศึกษาพิเศษ จังหวัดพิจิตร ผลวิจัยพบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพิจิตร

โดยภาพรวมไม่แตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองที่มีต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพัทลุง คือ ศูนย์ควรมีการจัดทำข้อมูลนักเรียนในระบบออนไลน์และผู้ปกครองสามารถเข้าดูได้ ให้เน้นการฝึกพูดให้กับนักเรียนมากขึ้น ให้มีกิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานที่เพิ่มขึ้น ให้ครูลงพื้นที่เยี่ยมบ้านนักเรียนมากขึ้น และเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรงเรียนส่งต่อ และสอดคล้องกับ สุนิษา ชานนท์ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 2) เปรียบเทียบการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 ที่ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้

ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะการศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่

1. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ พบว่า มีการติดตาม เยี่ยมบ้านเด็กพิการ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์และสมบูรณ์มากขึ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ควรมีการติดตามและเยี่ยมบ้านเด็กพิการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์และสมบูรณ์มากขึ้น เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตของเด็กพิการ โดยทั่วไป ซึ่งสามารถเข้าใจสถานการณ์จริงของเด็กในครอบครัวและชุมชนได้ดีขึ้น ซึ่งจะทำให้สามารถจัดทำแผนการสนับสนุนที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ พบว่า การส่งต่อเพื่อวินิจฉัยจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น การตรวจวัดระดับการได้ยิน การตรวจวัดระดับสติปัญญามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งต่อดูแลและสนับสนุนเด็กพิการหรือผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้การวินิจฉัยและการรักษาเป็นไปอย่างถูกต้องและครบถ้วน การส่งต่อนี้มักจะเกิดขึ้นหลังจากการประเมินเบื้องต้นจากบุคลากรทางการแพทย์หรือผู้ดูแลเด็กที่รับผิดชอบ

3. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน พบว่า การประเมินความสามารถพื้นฐานครอบคลุมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น สถานศึกษา ควรประเมินความสามารถพื้นฐานครอบคลุมทุกข้อมูล เพื่อพื้นฐานในการวางแผนการช่วยเหลือและการสนับสนุนที่เหมาะสมกับเด็ก โดยการประเมินมักครอบคลุมหลายด้าน ให้เห็นภาพรวมที่สมบูรณ์ของพัฒนาการของเด็กพิการ

4. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล พบว่า ด้านการออกแบบระบบให้เข้าถึงข้อมูลที่สำคัญ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาควรมีการออกแบบระบบให้เข้าถึงข้อมูลที่สำคัญ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้ถูกปรับให้เหมาะสมกับศักยภาพของเด็กและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของพวกเขา เช่น การใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม หรือการจัดกิจกรรมที่ทำหายแต่สามารถทำได้

5. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม พบว่า มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภทความพิการ แต่ละบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลาย เช่น การใช้เกม การทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ การใช้กิจกรรมทางศิลปะ หรือกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ เพื่อกระตุ้นความสนใจและความร่วมมือของเด็ก

6. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า พบว่า การรายงานผลการประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการของเด็กพิการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการประเมินความก้าวหน้าของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กพิการในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเรียนรู้ การเคลื่อนไหว การสื่อสาร การเข้าสังคม และอารมณ์ เพื่อให้ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถปรับแผนการศึกษาและการดูแลเด็กให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 7 การนิเทศติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ พบว่า การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งต่อเด็กพิการทุกประเภท มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งต่อเด็กพิการทุกประเภท เป็นขั้นตอนที่สำคัญเพื่อให้เด็กได้รับการดูแลและการสนับสนุนที่เหมาะสมจากหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญและทรัพยากรที่สามารถช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนนี้ต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างหลายภาคส่วน เช่น ครู ผู้ปกครอง นักกิจกรรมบำบัด นักพูดบำบัด จิตแพทย์ และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้บริการด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินงาน และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจหรือความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ เนื่องจากผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญที่จะส่งเสริมให้เด็กพิการได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. ควรมีการศึกษาแนวทางการการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน
4. ควรมีการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ

บรรณานุกรม

กรมการศึกษาพิเศษ. (2557). *แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ*.

<https://special.schoolmaster.in.th/เว็บไซต์ของกรมการศึกษาพิเศษ>.

กรมส่งเสริมการเรียนรู้. (2565). *รายงานการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการเรียนรวมเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา*. สำนักพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2560). *แนวทางการดำเนินงานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. สำนักพิมพ์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *คู่มือการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม Early intervention: EI เด็กพิการสำหรับโรงเรียนเฉพาะความพิการและศูนย์การศึกษาพิเศษ*. โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *นโยบายด้านคนพิการและมาตรการในการดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความบกพร่อง*. <http://www.lertchaimaster.com> > doc > pikarn-2554.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560-2564*. สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

จันธิรา เตจ๊ะจักร. (2552). *การดำเนินการทำให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กออทิสติกของสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. Google.com. <http://www.google.com/search>

ญาณิศา เทียนงูเหลือม. (2560). *กระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early intervention: EI)*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา]. Google.com. <http://www.google.com/search>

ดอกแก้ว มะโนมัย. (2567). *การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตามความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร*. วารสารวิจัยวิชาการ, 1(1), 97-109.

นพดล ธูลีจันทร์. (2559). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

นงรงค์ ชาวเพ็ชร. (2554). *การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์]. Google.com. <http://www.google.com/search>

- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *หลักการวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สุวีริยาสาสน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาสน.
- บุรินทร์ สาริคำ. (2560). *ระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการวัยเรียน*
ตามบ้าน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. Google.com.
<http://www.google.com/search>
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การปฏิบัติหน้าที่อื่นของศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2553. (2553, 6 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 127 ตอนพิเศษ 95 ง, น. 23) สืบค้นจาก
<https://ops.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/03/EDdisabled0027.pdf>
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552. (2552, 8 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 126 ตอนพิเศษ 80 ง, น. 45-47) สืบค้นจาก https://guide-guidance.mju.ac.th/goverment/20111119104834_guide.guidance/Doc_25650509092247_102889.PDF
- ผดุง อารยะวิญญู. (2551). *การวิจัยเพื่อพัฒนาโรงเรียนต้นแบบในการเรียนรวมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. Google.com. <http://www.google.com/search>
- พรวิ สมแก้ว. (2566). การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตามความคิดเห็นของผู้ปกครองศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพัทลุง. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(8), 359-367.
- พวงมณี ชัยเสรี. (2557). *การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพแก่นักเรียนด้อยโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ยิ่งพร เจียรตระกูล. (2556). ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 3(1), 109-120.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 134 ตอน 40ก, น. 1-90). สืบค้นจาก
https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1038&filename=index
- วรรณิ พลสมักร. (2568). การให้การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. *วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์*, 9(1), 141-149.

วินัดดา ปิยะศิลป์. (2558). *คู่มือการตรวจประเมิน วินิจฉัย และแนวทางช่วยเหลือเด็กพิการ*.

ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *คู่มือการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เด็กพิการ สำหรับโรงเรียนเฉพาะความพิการและศูนย์การศึกษาพิเศษ, กลุ่มแผนและงบประมาณ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.*

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2558). *คู่มือการปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษ. ธรรมรักษ์ การพิมพ์.*

สุจิตพร สีผืน. (2550). *การพัฒนาแบบการให้บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเข้าสู่ ระบบโรงเรียน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. Google.com. <http://www.google.com/search>*

สุนิษา ชานนท์. (2566). *ความต้องการจำเป็นการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9. วารสารปัญญา, 31(2), 26-39.*

สุรยจิต วรรณนวล. (2549). *การดำเนินการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการของ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด. [วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. Google.com. <http://www.google.com/search>*

Krejcie, R. V. & Morgan, D W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.* <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. ดร.นริศรา เสือคล้าย	อาจารย์สาขาวิชาวัดและประเมินผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยพะเยา
2. นางสาวชดา ปาดอน	รองผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดพะเยา
3. นางอมรรัตน์ ยาวีราช	ครูชำนาญการศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดพะเยา

ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามงานวิจัย

ศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ
ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ
เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ถูก ใน ☐ หน้าข้อความตามความเป็นจริง

1. วุฒิทางการศึกษา

- ☐ ระดับปริญญาตรี
☐ สูงกว่าระดับปริญญาตรี

2. ประสบการณ์การปฏิบัติงาน

- ☐ น้อยกว่า 5 ปี
☐ 5-10 ปี
☐ 10 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ
ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ
เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติ ให้ตรงกับสภาพการดำเนินงาน
การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ดังนี้

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ						
1.	มีการประชุมบุคลากรเพื่อวางแผนในการดำเนินการรวบรวมข้อมูล จัดทำประวัติเด็กพิการ รวมถึงการจัดเก็บเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ					
2.	มีการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การซักประวัติพื้นฐานของเด็กพิการทุกประเภทจากผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กพิการ เพื่อหาสาเหตุความบกพร่องก่อนการประเมิน					
3.	มีการประชุมวางแผนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่เหมาะสมกับประเภทความพิการ					
4.	มีการมอบหมายบุคลากรรับผิดชอบในการเก็บเอกสารข้อมูลพื้นฐานของเด็กพิการได้อย่างเหมาะสม					
5.	มีการติดตาม เยี่ยมบ้านเด็กพิการ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์และสมบูรณ์มากขึ้น					
ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ						
6.	มีการประชุมวางแผนการคัดกรองเด็กพิการอย่างเป็นระบบ					
7.	มีเครื่องมือหรือแบบคัดกรองประเภทความพิการที่เหมาะสม					
8.	ผู้ดำเนินการคัดกรองมีวุฒิบัตรผู้ดำเนินการคัดกรองเด็กพิการทางการศึกษา					
9.	มีการดำเนินการคัดกรองเด็กพิการ					
10.	มีการติดต่อประสานงานกับภาคีเครือข่ายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการคัดกรอง					
11.	มีการส่งต่อเพื่อวินิจฉัยจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น การตรวจวัดระดับการได้ยิน การตรวจวัดระดับสติปัญญา					
12.	มีการนำผลการคัดกรองไปใช้ในการวางแผน ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม					
ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน						
13.	มีการประชุมวางแผนการประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กพิการทุกคน					

ข้อ	สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
14.	มีการมอบหมายให้มีบุคลากรในการรับผิดชอบการประเมิน ความสามารถพื้นฐาน					
15.	มีการสังเกตพฤติกรรมเด็กพิการเพื่อค้นหาจุดเด่น จุดด้อย					
16.	มีการจัดบันทึกผลการประเมินทักษะความสามารถพื้นฐาน ของเด็กพิการ					
17.	มีการประเมินความสามารถพื้นฐานครอบคลุมทุกด้าน					
18.	มีการวิเคราะห์งานและจัดกระทำข้อมูลพฤติกรรมเด็ก เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการตามวัยของกับเด็กปกติทั่วไป					
ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล						
19.	มีการมอบหมายบุคลากรเป็นคณะกรรมการจัดทำแผน การจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล					
20.	มีการพัฒนาผลการประเมินความสามารถขั้นพื้นฐาน มาใช้ในการประกอบการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล					
21.	มีการศึกษาขั้นตอนขั้นตอนจัดทำแผนการจัดการศึกษา อย่างเป็นระบบ					
22.	แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสอดคล้องกับความพิการ และมีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษ					
23.	มีการประเมินความต้องการของเด็กพิการ เพื่อขอรับ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด ทางการศึกษา					
24.	มีระบบขั้นตอนและแนวทางในการจัดหาหรือจัดบริการเสริม ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ ของเด็กพิการแต่ละคน					
25.	มีการนำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไปใช้เพื่อพัฒนา ศักยภาพเด็กพิการ					
ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม						
26.	มีการประชุมการวางแผนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม กับเด็กพิการ					

ข้อ	สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
27.	มีการมอบหมายบุคลากรรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการอย่างเหมาะสม					
28.	มีการคำนึงถึงระดับความสามารถพื้นฐานและข้อจำกัดของเด็กพิการแต่ละบุคคล ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการทุกประเภท					
29.	มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภทความพิการแต่ละบุคคล					
30.	มีการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการทุกประเภทตามพัฒนาการและความสามารถที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน					
31.	มีการใช้ 6 ทักษะการเรียนรู้ ในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ต้องมีความสอดคล้องกับระดับความสามารถและความต้องการจำเป็นพิเศษสำหรับเด็กพิการทุกประเภท					
32.	สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการ มีความคงทน สามารถใช้กับเด็กพิการทุกประเภทได้ตามความต้องการจำเป็น					
33.	มีการประเมินผลและทบทวนแผนการจัดการศึกษา อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง					
ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า						
34.	มีการประชุมการวางแผนประเมินความก้าวหน้าของเด็กพิการ ที่มารับบริการ					
35.	มีการจดบันทึกและรวบรวมข้อมูลความสามารถ ก่อน ระหว่าง และหลังการประเมินความก้าวหน้า					
36.	มีการใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ ในการประเมินความก้าวหน้า					
37.	พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการประเมินผลพัฒนาการ และร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม					
38.	มีการรายงานผลการประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการของเด็กพิการ					

ข้อ	สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
ขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ						
39.	มีการประชุมวางแผน การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อเด็กพิการ					
40.	มีแผนและปฏิทินในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อเด็กพิการ					
41.	มีการมอบหมายบุคลากรที่มีความรู้ ความเหมาะสม ในการส่งต่อเด็กพิการ					
42.	มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล การส่งต่ออย่างต่อเนื่อง					
43.	มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งต่อ เด็กพิการทุกประเภท					
44.	มีระบบการจัดเก็บข้อมูลการส่งต่อเป็นปัจจุบัน					
45.	มีการติดตามข้อมูลการส่งต่อ ตลอดจนเด็กพิการที่ได้รับ การส่งต่ออย่างต่อเนื่อง					
46.	มีการรายงานความก้าวหน้าของระบบการส่งต่อเป็นปัจจุบัน					

ภาคผนวก ค คะแนนแบบวัดดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

คะแนนแบบวัดดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

เรื่อง สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ
ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ
เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency: IOC) ของผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติ ให้ตรงกับสภาพการดำเนินงาน
การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ดังนี้

ข้อ	สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ	ระดับคะแนนความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	เฉลี่ย
ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ					
1	มีการประชุมบุคลากรเพื่อวางแผน ในการดำเนินการรวบรวมข้อมูล จัดทำประวัติเด็กพิการ รวมถึงการจัดเก็บ เอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	1.00
2	มีการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การซักประวัติพื้นฐานของเด็กพิการ ทุกประเภทจากผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กพิการ เพื่อหาสาเหตุความบกพร่องก่อนการประเมิน	+1	+1	+1	1.00
3	มีการประชุมวางแผนการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มที่เหมาะสมกับประเภทความพิการ	0	+1	+1	0.67
4	มีการมอบหมายบุคลากรรับผิดชอบ ในการเก็บเอกสาร ข้อมูลพื้นฐาน ของเด็กพิการได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00
5	มีการติดตาม เยี่ยมบ้านเด็กพิการ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ และสมบูรณ์มากขึ้น	+1	0	+1	0.67

ข้อ	สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ	ระดับคะแนนความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	เฉลี่ย
ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ					
6	มีการประชุมวางแผนการคัดกรองเด็กพิการ อย่างเป็นระบบ	0	+1	+1	0.67
7	มีเครื่องมือหรือแบบคัดกรองประเภท ความพิการที่เหมาะสม	+1	+1	+1	1.00
8	ผู้ดำเนินการคัดกรองมีวุฒิบัตรผู้ดำเนินการ คัดกรองเด็กพิการทางการศึกษา	+1	+1	0	0.67
9	มีการดำเนินการคัดกรองเด็กพิการ	+1	+1	+1	1.00
10	มีการติดต่อประสานงานกับภาคีเครือข่ายหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในด้านการคัดกรอง	+1	+1	+1	1.00
11	มีการส่งต่อเพื่อวินิจฉัยจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านต่าง ๆ เช่น การตรวจวัดระดับการได้ยิน การตรวจวัดระดับสติปัญญา	+1	+1	+1	1.00
12	มีการนำผลการคัดกรองไปใช้ในการวางแผน ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม	+1	+1	+1	1.00
ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน					
13	มีการประชุมวางแผนการประเมินความสามารถ พื้นฐานของเด็กพิการทุกคน	0	+1	+1	0.67
14	มีการมอบหมายให้มีบุคลากรในการรับผิดชอบ การประเมินความสามารถพื้นฐาน	+1	+1	+1	1.00
15	มีการสังเกตพฤติกรรมเด็กพิการเพื่อค้นหา จุดเด่น จุดด้อย	+1	+1	0	0.67
16	มีการจัดบันทึกผลการประเมินทักษะ ความสามารถพื้นฐานของเด็กพิการ	0	+1	+1	0.67
17	มีการประเมินความสามารถพื้นฐานครอบคลุม ทุกด้าน	+1	+1	+1	1.00

ข้อ	สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ	ระดับคะแนนความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	เฉลี่ย
18	มีการวิเคราะห์งานและจัดกระทำข้อมูล พฤติกรรมเด็ก เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการตาม วัยของกับเด็กปกติทั่วไป	+1	+1	+1	1.00
ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล					
19	มีการมอบหมายบุคลากรเป็นคณะกรรมการ จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	+1	0	+1	0.67
20	มีการพัฒนาผลการประเมินความสามารถ ขั้นพื้นฐานมาใช้ประกอบการจัดทำแผน การศึกษาเฉพาะบุคคล	+1	0	+1	0.67
21	มีการศึกษาขั้นตอนขั้นตอนจัดทำแผน การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	1.00
22	แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สอดคล้อง กับความพิการและมีความเหมาะสมกับ ความต้องการจำเป็นพิเศษ	+1	+1	+1	1.00
23	มีการประเมินความต้องการของเด็กพิการ เพื่อขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา	0	+1	+1	0.67
24	มีระบบขั้นตอนและแนวทางในการจัดหา หรือจัดบริการเสริมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ ของเด็กพิการแต่ละคน	+1	+1	+1	1.00
25	มีการนำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ไปใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ	+1	+1	+1	1.00
ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม					
26	มีการประชุมการวางแผนการจัดกิจกรรม ที่เหมาะสมกับเด็กพิการ	+1	+1	+1	1.00

ข้อ	สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ	ระดับคะแนนความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	เฉลี่ย
27	มีการมอบหมายบุคลากรรับผิดชอบและ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการ อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00
28	มีการคำนึงถึงระดับความสามารถพื้นฐาน และข้อจำกัดของเด็กพิการแต่ละบุคคล ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการทุกประเภท	+1	+1	+1	1.00
29	มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ จำเป็นพิเศษแต่ละประเภทความพิการ แต่ละบุคคล	+1	0	+1	0.67
30.	มีการจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการทุกประเภท ตามพัฒนาการและความสามารถที่เป็นอยู่ใน ปัจจุบัน	+1	+1	+1	1.00
31	มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมต้องมี ความสอดคล้องกับระดับความสามารถ และความต้องการจำเป็นพิเศษสำหรับเด็กพิการ ทุกประเภท	+1	+1	+1	1.00
32	สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับการจัดกิจกรรมให้กับ เด็กพิการมีความคงทน สามารถใช้กับเด็กพิการ ทุกประเภทได้ตามความต้องการจำเป็น	+1	+1	+1	1.00
33.	มีการประเมินผลและทบทวนแผนการจัดการศึกษา อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง	+1	+1	+1	1.00
ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า					
34.	มีการประชุมการวางแผนประเมินความก้าวหน้า ของเด็กพิการที่มารับบริการ	+1	+1	+1	1.00
35.	มีการจดบันทึกและรวบรวมข้อมูลความสามารถ ก่อน ระหว่าง และหลังการประเมิน ความก้าวหน้า	+1	+1	+1	1.00

ข้อ	สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ	ระดับคะแนนความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	เฉลี่ย
36.	มีการใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ ในการประเมินความก้าวหน้า	+1	+1	+1	1.00
37.	พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการประเมินผล พัฒนาการและร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมที่ เหมาะสม	+1	0	+1	0.67
38.	มีการรายงานผลการประเมินความก้าวหน้า พัฒนาการของเด็กพิการ	+1	+1	+1	1.00
ขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ					
39.	มีการประชุมวางแผน การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อเด็กพิการ	+1	+1	+1	1.00
40.	มีแผนและปฏิทินในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อเด็กพิการ	+1	+1	+1	1.00
41.	มีการมอบหมายบุคลากรที่มีความรู้ ความ เหมาะสมในการส่งต่อเด็กพิการ	+1	+1	+1	1.00
42.	มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล การส่งต่ออย่าง ต่อเนื่อง	+1	+1	+1	1.00
43.	มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน การส่งต่อเด็กพิการทุกประเภท	+1	+1	+1	1.00
44.	มีระบบการจัดเก็บข้อมูลการส่งต่อเป็นปัจจุบัน	+1	+1	+1	1.00
45.	มีการติดตามข้อมูลการส่งต่อ ตลอดจนเด็ก พิการที่ได้รับการส่งต่ออย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	1.00
46.	มีการรายงานความก้าวหน้าของระบบการส่งต่อ เป็นปัจจุบัน	+1	+1	+1	1.00
รวมค่าคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด					0.91

ภาคผนวก ง ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Reliability

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.990	46

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	ณิชา วงศ์สุกฤษฎี
วัน เดือน ปี เกิด	14 กุมภาพันธ์ 2536
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2559 ค.บ. (การศึกษาพิเศษ), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, จังหวัดเชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน	226 หมู่ 2 ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
ผลงานตีพิมพ์	ณิชา วงศ์สุกฤษฎี และณัฐวุฒิ สัพโส. (2568). การศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ การจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย, 8(1).
รางวัลที่ได้รับ	-